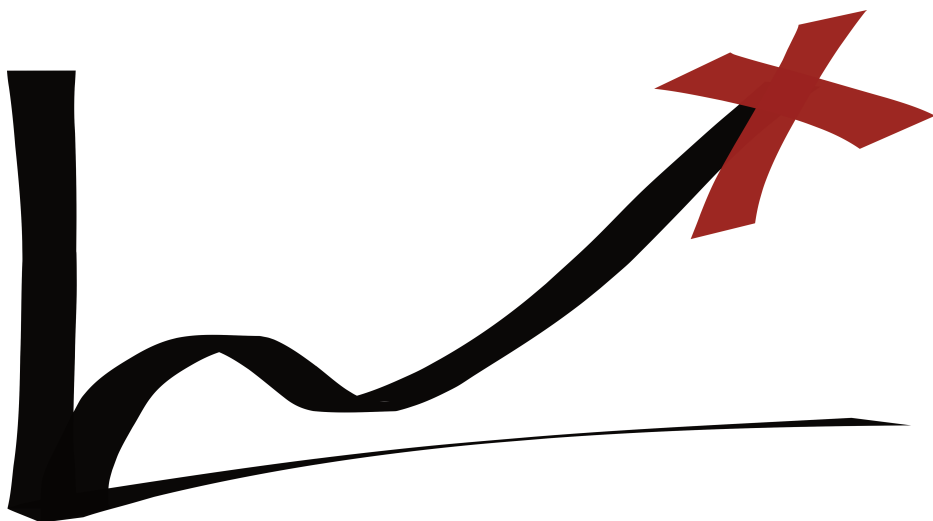

ΔΙΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Πώς ΔΕΝ γίνεται και πώς γίνεται η διαγραφή του χρέους
Οι ανεδαφικές απόψεις της «σκληρής διαπραγμάτευσης»
Η επιτροπή λογιστικού ελέγχου και το ντοκιμαντέρ – απάτη «Debtocracy»
Η ανεδαφική - αντεργατική πολιτική της υποτίμησης του εθνικού νομίσματος
Η τακτική Βαρουφάκη

κομμουνιστική
οργάνωση

ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ

[Σελίδα σκοπίμως κενή]

ΜΟΝΟΜΕΡΗΣ ΔΙΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

ΜΟΝΟΔΡΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ

Πώς ΔΕΝ γίνεται
και πώς γίνεται η διαγραφή του χρέους

Οι συνέπειες της μονομερούς διαγραφής

Οι προσπάθειες αναζήτησης του «τρίτου δρόμου»
ανάμεσα στο μνημόνιο και τη ρήξη:

- Οι ανεδαφικές απόψεις της «σκληρής διαπραγμάτευσης»
- Η επιτροπή λογιστικού ελέγχου και το ντοκιμαντέρ – απάτη «Debtocracy»
- Η ανεδαφική - αντεργατική πολιτική της υποτίμησης του εθνικού νομίσματος
  - Η τακτική Βαρουφάκη

κομμουνιστική οργάνωση **ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ**

Νοέμβρης 2019

[Σελίδα σκοπίμως κενή]

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	7
1. Τι είναι και πώς πραγματοποιείται η «διαγραφή χρέους»;	11
2. Οι συνέπειες από τη διαγραφή του ελληνικού δημόσιου χρέους	13
2α. Οι άμεσες συνέπειες	14
2β. Η διαγραφή του χρέους οδηγεί αναγκαστικά στην εθνικοποίηση του τραπεζικού συστήματος	15
2γ. Οι συνέπειες της διαγραφής του χρέους στην οικονομία	17
2δ. Οι συνέπειες της διαγραφής του χρέους στις διεθνείς σχέσεις της χώρας	18
2ε. Η εισαγωγή νέου νομίσματος	20
2στ. Οι συνέπειες σε μισθούς - συντάξεις	20
2ζ. Υπάρχει άλλος δρόμος;	21
3. Πώς ΔΕΝ πραγματοποιείται η «διαγραφή χρέους»!	23
3α. Οι απόψεις της «διαπραγμάτευσης» με τους δανειστές	23
3β. Η «σκληρή διαπραγμάτευση» και η τακτική Βαρουφάκη	24
3γ. Οι απόψεις της σκληρής διαπραγμάτευσης με «όπλο» την έξοδο από το ευρώ	29
3δ. Η μελέτη Λαπαβίτσα – Μαριόλη	32
3ε. Η Επιτροπή Λογιστικού Ελέγχου (ΕΛΕ), το επαχθές χρέος και η απεχθής προσπάθεια αποβλάκωσης της εργατικής τάξης	35
3στ. Η Επιτροπή Αλήθειας του Δημόσιου Χρέους	40
3ζ. Συμπέρασμα: Η αναζήτηση του «τρίτου δρόμου» είναι μάταιη	41
4. Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας και γιατί δεν χρεοκοπούμε	43
4α. Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας: αιτίες	43
4β. Η απάντηση της αστικής τάξης στην «κρίση χρέους»	46
ΕΝΘΕΤΟ - Τα τρία μνημόνια και το PSI	47
4γ. Γιατί δεν χρεοκοπούμε;	50
5. Η ανατροπή του μνημονιακού καθεστώτος γίνεται μόνο με επανάσταση	53

[Σελίδα σκοπίμως κενή]

Εισαγωγή

Το κείμενο αυτό γράφεται ενώ αντηχούν οι πανηγυρισμοί της κυβέρνησης για το δανεισμό του ελληνικού κράτους με αρνητικό επιτόκιο για πρώτη φορά στην ιστορία του. Το δημόσιο δανείστηκε με -0,02 % σε έντοκα γραμμάτια 13 εβδομάδων, ενώ μια μέρα πριν είχε δανειστεί με μόλις 1,54% σε 10ετές ομόλογο. Η εκτίμηση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους είναι ότι το 2019 το δημόσιο χρέος θα μειωθεί στα 329,3 δισ. ευρώ από 334,57 δισ. το 2018 και στο 173,3% του ΑΕΠ από το ιστορικό υψηλό του 2018 (181,1%). Αν πιστέψουμε τους πανηγυρισμούς της κυβέρνησης, τότε πρέπει να θεωρήσουμε ότι το πρόβλημα του ελληνικού δημόσιου χρέους λύθηκε.

Σε μια τέτοια περίοδο πανηγυρισμών για τη λύση του προβλήματος που κυριάρχησε στην επικαιρότητα την τελευταία δεκαετία, μοιάζει να είναι εντελώς άκαιρη η έκδοση μιας μπροσούρας που αναφέρεται στο χρέος. Εκδίδουμε αυτό το κείμενο, γιατί αντίθετα με αυτούς που πανηγυρίζουν, θεωρούμε ότι το πρόβλημα του χρέους **παραμένει κεντρικό** και αργά ή γρήγορα θα βρεθεί και πάλι στο επίκεντρο. Ένα πολύ απλό παράδειγμα είναι η δέσμευση του ελληνικού κράτους για **πρωτογενή πλεονάσματα 3,5% του ΑΕΠ** ως το **2022** και **2,2% του ΑΕΠ** από το **2023** ως το **2060**. Αυτή η δέσμευση είναι μνημονιακή υποχρέωση-μέρος της συμφωνίας για το χρέος. Ακόμα λοιπόν κι αν το ζήτημα του χρέους δεν βρίσκεται άμεσα στο προσκήνιο, θα είναι παρόν στην **καθημερινή πολιτική ατζέντα**.

Το δημόσιο χρέος αποτέλεσε το **κεντρικό πρόβλημα της κρίσης**, όπως αυτή εκδηλώθηκε **στον ελληνικό καπιταλισμό**. Φυσικά, **δεν ήταν το χρέος η αιτία της κρίσης** στην Ελλάδα. Οι απολογητές του συστήματος συνηθίζουν να συγχέουν τα συμπτώματα με τις αιτίες. Αιτία όλων των κρίσεων στον καπιταλισμό είναι πάντα **η πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους**. Ο τρόπος όμως με τον οποίον εκδηλώνονται διαφέρει για κάθε χώρα και για κάθε ιστορική περίοδο.

Η κρίση, που εκδηλώθηκε το 2007, ήταν μια διεθνής (αλλά όχι παγκόσμια) καπιταλιστική κρίση, που ξεκίνησε από τις ΗΠΑ. Στην Ελλάδα εκδηλώθηκε με την έλλειψη ρευστότητας στην οικονομία και **κυρίως** με την πτώση της οικονομικής δραστηριότητας και τη συνεπακόλουθη μείωση των κρατικών εσόδων, που εκτόξευσε το δημοσιονομικό έλλειμμα και τα επιτόκια δανεισμού, καθιστώντας ένα δυσθεώρητο δημόσιο χρέος μη εξυπηρετήσιμο.

Όπως συμβαίνει σε όλες τις κρίσεις, η αστική τάξη επιχείρησε να μετακυλήσει το κόστος στις πιο αδύναμες τάξεις και ιδιαίτερα στους μισθωτούς εργαζόμενους. Αυτό ακριβώς έκανε **η πολιτική των μνημονίων**. Η πολιτική αυτή είχε δύο σκέλη: τη διαχείριση του χρέους και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού

καπιταλισμού.

Το πρώτο σκέλος της μνημονιακής πολιτικής αφορούσε την ενίσχυση της κερδοφορίας των ελληνικών επιχειρήσεων με την ισοπέδωση μισθών κι εργασιακών δικαιωμάτων. Η πολιτική αυτή έφερε αποτελέσματα με τη φτωχοποίηση της εργατικής τάξης και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού κεφαλαίου, η οποία αποτυπώθηκε στη γενναία αύξηση των εξαγωγών στα χρόνια του μνημονίου.

Με τη διαχείριση του χρέους που επέβαλε η πολιτική των μνημονίων, το ελληνικό κράτος μπορούσε να δανειζεται από τις χώρες της ευρωζώνης χωρίς να χρειάζεται να προσφεύγει στις αγορές, ενώ οι δανειστές επέβαλαν μεγάλες δημοσιονομικές περικοπές και εκτεταμένες ιδιωτικοποιήσεις. Ταυτόχρονα, οι τράπεζες που ήταν εκτεθειμένες στο ελληνικό χρέος (κυρίως ελληνικές, γαλλικές και γερμανικές), μπόρεσαν να το ξεφορτωθούν χωρίς να υποστούν απώλειες.

Πάνω στο ζήτημα του χρέους τοποθετήθηκαν οι πολιτικές δυνάμεις ανάλογα με τα ταξικά συμφέροντα που εξυπηρετούν.

Οι πολιτικές δυνάμεις που εκπροσωπούν τους κεφαλαιοκράτες τοποθετήθηκαν με σαφήνεια **υπέρ της αποπληρωμής του δημόσιου χρέους**. Η επιδίωξή τους για αναδιάρθρωση του χρέους και διευκολύνσεις στην αποπληρωμή διατυπώνονταν πάντα με την προϋπόθεση **της συμφωνίας με τους δανειστές**. Επομένως, η μνημονιακή πολιτική ήταν ο τρόπος με τον οποίον απάντησε η αστική τάξη και οι πολιτικές δυνάμεις που την εκπροσωπούν.

Στον αντίποδα αυτής της θέσης, **η εργατική τάξη και το κίνημά της**, συνειδητοποιώντας ότι οποιαδήποτε προσπάθεια βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων και της εργατικής τάξης είναι μάταιη, την ώρα που η συνεχώς διευρυνόμενη **μαύρη τρύπα του δημόσιου χρέους** καταβροχθίζει όλα τα μη δανειακά έσοδα του ελληνικού δημοσίου, έβαλε στα συνθήματά της τη **«Διαγραφή του χρέους»**.

Το σύνθημα αυτό υιοθετήθηκε σταδιακά σχεδόν από όλες τις πολιτικές δυνάμεις εργατικής αναφοράς, δηλαδή τα κόμματα και τις οργανώσεις που διακηρύττουν ότι παλεύουν για τα συμφέροντα των εργαζομένων.

Ωστόσο, **το σύνθημα** αυτό δεν έγινε κατορθωτό να αποτυπωθεί στο επίπεδο του **προγράμματος**. Πολλές από τις προσπάθειες που έγιναν από πολιτικές δυνάμεις ή διανοούμενους να μετουσιώσουν το σύνθημα σε συγκεκριμένο πρόγραμμα, οδήγησαν σε προγράμματα που απαιτούσαν **τη συναίνεση των δανειστών**, δηλαδή σε προγράμματα παρόμοια με αυτά των αστικών δυνάμεων. Σε άλλες περι-

πτώσεις, είχαμε τη διατύπωση **ανεδαφικών προγραμμάτων** που εκτρέπανε την πάλη της εργατικής τάξης σε δρόμους αδιέξοδους.

Σήμερα, η πολιτική τάξη της χώρας παρουσιάζει το ζήτημα του δημόσιου χρέους σαν ένα ζήτημα λυμένο. Ωστόσο κάτι τέτοιο **δεν ισχύει**. Οι **μνημονιακές συμφωνίες**, που βρίσκονται σε πλήρη ισχύ κι επιβάλλουν **δυσθεώρητα πρωτογενή πλεονάσματα**, μας θυμίζουν ότι ο πρώτος στόχος κάθε προϋπολογισμού είναι ακριβώς **η εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους**. Η διατήρηση του μνημονιακού καθεστώτος με τη διατήρηση των προνομίων της άρχουσας αστικής τάξης και τη συντριβή των δικαιωμάτων της εργαζόμενης πλειοψηφίας συνδέεται άρρηκτα με τη συνέχιση της αποπληρωμής του χρέους και αντίστοιχα, η αποτίναξη του μνημονιακού καθεστώτος συνδέεται με την επιδίωξη της διαγραφής του. Η επερχόμενη υποτροπή της διεθνούς οικονομικής κρίσης **θα επαναφέρει ξανά στο προσκήνιο το ελληνικό δημόσιο χρέος** με τον έναν ή τον άλλον τρόπο.

Και αν στην Ελλάδα περισσεύουν οι θριαμβολογίες για το ξεπέρασμα της κρίσης και το λαμπρό μέλλον που ανοίγεται μπροστά μας, στον διεθνή τύπο κυριαρχεί ο **φόβος για τη νέα κρίση**. Ο όρος αυτός, ωστόσο, δεν είναι ακριβής. Πιο σωστό είναι να μιλήσουμε για την υποτροπή της κρίσης του 2007, η οποία υποβόσκει, όπως φαίνεται από την αργή (πιο αργή από κάθε προηγούμενη κρίση) ανάκαμψη των επενδύσεων, τους χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης στις ανεπτυγμένες οικονομίες και τα αρνητικά επιτόκια που επίσης είναι προάγγελος της οικονομικής ύφεσης.

Είναι για αυτούς τους λόγους που θεωρούμε αναγκαίο ένα προγραμματικό κείμενο που να μετατρέπει το **σύνθημα** της διαγραφής του δημόσιου χρέους σε **συγκεκριμένο πρόγραμμα**.

Με το κείμενο αυτό:

1. **Αποδεικνύουμε** ότι ο μοναδικός δυνατός τρόπος να υλοποιηθεί το σύνθημα της διαγραφής του χρέους είναι με τη μονομερή διαγραφή του και με κανέναν άλλο τρόπο.

2. **Δείχνουμε ότι** ο δρόμος της διαγραφής του χρέους είναι ένας δύσκολος δρόμος σε αντίθεση με τα φληναφήματα που διαδόθηκαν την τελευταία δεκαετία αποβλακώνοντας την εργατική τάξη και αποπροσανατολίζοντας το κίνημά της. Οφείλουμε να πούμε την αλήθεια όσο σκληρή κι αν είναι.

3. **Υποβάλλουμε σε αναλυτική κριτική** απόψεις που προτείνουν άλλους δρόμους για τη διαγραφή του χρέους και δείχνουμε ότι έχουν διατυπωθεί είτε από ανθρώπους που δεν έχουν σχέση με την πραγματικότητα είτε από κοινούς απατεώνες που συνειδητά αποπροσανατόλισαν τη συζήτηση.

Στόχος μας είναι μέσω της ανοιχτής και δημόσιας αντιπαράθεσης να ενισχυθεί το στρατόπεδο που παλεύει για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης και να αποδυναμωθεί το μπλοκ των δυνάμεων που χαλκεύει νέες αλυσίδες για την εργαζόμενη πλειοψηφία. Να κερδηθούν αγωνιστές με την επαναστατική πάλη και να ενισχυθεί το μπλοκ των δυνάμεων που πιστεύουν στη δυνατότητα πραγματοποίησης επανάστασης στην Ελλάδα, εξέλιξη που θα πυροδοτήσει επαναστατικές εξελίξεις στον παγκόσμιο καπιταλισμό.

1. Τι είναι και πώς πραγματοποιείται η διαγραφή χρέους;

Πολλές φορές αναφέρεται σαν «διαγραφή χρέους» μια διαδικασία **αναδιάρθρωσης** που μπορεί να περιλαμβάνει και μερική διαγραφή του χρέους και γίνεται με τη συναίνεση των δανειστών. Τέτοιες διαδικασίες αναδιαπραγμάτευσης γίνονται ως επί το πλείστον μέσω της Λέσχης του Παρισιού [1], αφορούν κυρίως υπερχρεωμένες χώρες του λεγόμενου «αναπτυσσόμενου κόσμου» και **δεν αφορούν την περίπτωση του ελληνικού χρέους**.

Νομικά ένα χρέος διαγράφεται οριστικά, μόνο με συναίνεση του δανειστή. Χρέη που διαγράφηκαν με μονομερείς ενέργειες και χωρίς συναίνεση των δανειστών, διεκδικούνται ακόμα και μετά από πολλές δεκαετίες. Σχετικά πρόσφατο παράδειγμα, η περίπτωση της Αργεντινής, η οποία δήλωσε χρεοκοπία και κήρυξε στάση πληρωμών το 2001, στην πορεία όμως διαπραγματεύτηκε με τους πιστωτές ανταλλάσσοντας τα χρεόγραφα που κατείχαν με νέα χρεόγραφα, ενώ η κυβέρνηση Μάκρι που εκλέχτηκε το 2015 αποδέχτηκε την αποπληρωμή του χρέους και σε όσους από τους πιστωτές απαιτούσαν να εισπράξουν το σύνολο των οφειλών. Ακόμα πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα, το χρέος της Ρωσίας, που διαγράφηκε από την επαναστατική κυβέρνηση που προέκυψε από την Οκτωβριανή επανάσταση και διεκδικήθηκε –και εισπράχθηκε εν μέρει– μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, ύστερα από 74 χρόνια.

Στην πραγματικότητα, η διαγραφή χρέους επιβάλλεται με την ισχύ των όπλων. Οι ΗΠΑ επέβαλαν την πρώτη μεγάλη διαγραφή χρέους στην ιστορία του καπιταλισμού, διαγράφοντας το 1898 το χρέος της Κούβας –που μόλις είχαν καταλάβει– προς την Ισπανία. Πιο πρόσφατο παράδειγμα έχουμε το 2003, όταν και πάλι οι ΗΠΑ κατέλαβαν το Ιράκ, ανέτρεψαν το καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν και το υπό αμερικάνικη κατοχή Ιράκ, στηριγμένο στη δύναμη των αμερικάνικων όπλων, διέγραψε τα χρέη του ιρακινού κράτους προς τις γαλλικές τράπεζες. Οι ΗΠΑ κατάφεραν με την κίνηση αυτή ένα πλήγμα προς μια ανταγωνιστική ιμπεριαλιστική

---

[1] **Λέσχη του Παρισιού (Paris Club):** Άτυπο, αλλά εξαιρετικά ισχυρό φόρουμ κρατών, στο οποίο συμμετέχουν κράτη-πιστωτές. Πρόκειται για 19 ανεπτυγμένες οικονομίες, οι οποίες έχουν χορηγήσει διμερή κρατικά δάνεια προς χώρες του «αναπτυσσόμενου» κυρίως κόσμου. Η Λέσχη του Παρισιού λειτουργεί ως φόρουμ αναδιαπραγμάτευσης των δανείων αυτών σε περίπτωση που το κράτος-οφειλέτης βρίσκεται στα πρόθυρα αδυναμίας πληρωμών. Από το 1956 μέχρι και σήμερα, η Λέσχη του Παρισιού έχει επιτύχει 415 συμφωνίες αναδιαπραγμάτευσης με 87 υπερχρεωμένα κράτη για συνολικά χρέη ύψους \$543 δισ..

δύναμη, η οποία είχε ανταγωνιστικές επιδιώξεις στην περιοχή. Η Γαλλία συνεργαζόταν με το καθεστώς του Σαντάμ, γαλλικές πετρελαϊκές εταιρείες είχαν συνάψει συμβόλαια με το ιρακινό κράτος (τα οποία ακυρώθηκαν μετά την κατάληψη του Ιράκ από τις ΗΠΑ) και η γαλλική κυβέρνηση αρνήθηκε να συμμετάσχει στην εκστρατεία για την ανατροπή του Σαντάμ Χουσεΐν. Το υπό αμερικανική κατοχή Ιράκ διέγραψε μόνο τα δάνεια προς τις γαλλικές τράπεζες.

Το χρέος της Ρωσίας – κυρίως προς τις γαλλικές τράπεζες – διαγράφηκε το 1917 με την ισχύ των όπλων ενός επαναστατημένου και αποφασισμένου λαού. Όμως, η Ρωσία, που τη δεκαετία του 1990 επιδίωκε την επανένταξή της στο διεθνές ιμπεριαλιστικό σύστημα, αποπλήρωσε τα χρέη που αρνήθηκε να πληρώσει η σοβιετική εξουσία.

Επομένως, η μονομερής διαγραφή του χρέους είναι μια διαδικασία που εξαρτάται από το **συσχετισμό δύναμης** και δεν βασίζεται σε νομικές ενέργειες ή σε κάποιο πτωχευτικό δίκαιο, αφού τέτοιο δίκαιο δεν υφίσταται για τις περιπτώσεις κρατικής χρεοκοπίας.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, διαγραφή χρέους μπορεί να γίνει με μονομερείς ενέργειες μιας αποφασισμένης κυβέρνησης, που στηρίζεται σε έναν αποφασισμένο και οργανωμένο λαό. Οι μονομερείς ενέργειες είναι η **παύση πληρωμών** και η δήλωση **μη αναγνώρισης του δημόσιου χρέους** ή τμήματός του.

Επομένως, μια από τις πρώτες ενέργειες μιας κυβέρνησης που υπηρετεί τα εργατικά συμφέροντα θα είναι η παύση πληρωμών προς τους δανειστές και η δήλωση μη αναγνώρισης του δημόσιου χρέους. Από την παύση πληρωμών θα εξαιρεθούν τα ασφαλιστικά ταμεία, προς τα οποία οι υποχρεώσεις του κράτους πρέπει να αποπληρωθούν στο ακέραιο. Μια κυβέρνηση που υπηρετεί τα εργατικά συμφέροντα θα κάνει ακριβώς το **αντίθετο από το PSI**, όταν κουρευτήκαν οι υποχρεώσεις του δημοσίου προς ασφαλιστικά ταμεία και δημόσιους οργανισμούς και προστατεύτηκαν οι απαιτήσεις των τραπεζών και των ξένων δανειστών. Πρέπει επίσης να προστατευθούν εργαζόμενοι που έχουν καταθέσει τις οικονομίες τους σε ομόλογα του ελληνικού δημοσίου.

2. Οι συνέπειες από τη διαγραφή του ελληνικού δημόσιου χρέους

Η **ομαλή αποπληρωμή του χρέους** αποτελεί λογική επιδίωξη των πιστωτών, αλλά και **στόχο της ντόπιας αστικής τάξης**, καθώς είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή των ελλήνων καπιταλιστών με αξιώσεις στον διεθνή ανταγωνισμό. Οποιαδήποτε άλλη εξέλιξη πλην της συνεχιζόμενης αποπληρωμής των δανειακών υποχρεώσεων του ελληνικού δημοσίου, θα είχε καταστροφικές συνέπειες για τους έλληνες κεφαλαιοκράτες.

Από την άλλη μεριά, η **απαλλαγή από τη θηλιά του δημόσιου χρέους**, είναι κομβικό ζήτημα για την εργατική τάξη, καθώς θα τερματίσει τη μεταφορά πόρων από το ελληνικό κράτος σε άλλα κράτη, υπερεθνικούς οργανισμούς, τράπεζες και ιδιώτες. Οι πόροι που θα απελευθερωθούν, μπορούν να καλύψουν τις κοινωνικές ανάγκες, αλλά και να χρησιμοποιηθούν για να κινητοποιήσουν την ανάπτυξη της οικονομίας. Κυρίως όμως, η διαγραφή του δημόσιου χρέους είναι ζωτική ανάγκη για τις επόμενες γενιές, των οποίων το μέλλον είναι υποθηκευμένο με τη συνέχιση της σημερινής πολιτικής των μνημονίων και της εξυπηρέτησης ενός δυσθεώρητου δημόσιου χρέους.

Επομένως, η πολιτική που περιλαμβάνει το στόχο της διαγραφής του χρέους **δεν είναι μια «εθνική πολιτική»**, δεν είναι δηλαδή μια πολιτική στην οποία συμπίπτουν τα συμφέροντα όλων των κοινωνικών τάξεων, αλλά μια πολιτική που υπηρετεί κυρίως τα συμφέροντα της εργατικής τάξης.

Ο στόχος της **μονομερούς διαγραφής του χρέους** δεν εδράζεται μόνο σε λόγους αρχής (η Αριστερά πάντα επιδίωκε και επιδιώκει την απαλλοτρίωση των απαλλοτριωτών), δεν είναι μόνον η πρακτικά πιο εύκολη μορφή απαλλοτρίωσης, αλλά και μια μορφή απαλλοτρίωσης η οποία –σε αντίθεση με τα λεγόμενα περί μετατροπής της χώρας σε Αλβανία– θα βρει σημαντική, θετική έως θερμή ανταπόκριση σε διεθνές επίπεδο. Η μονομερής διαγραφή του χρέους θα κερδίσει σε διεθνές επίπεδο την αμέριστη αγωνιστική στήριξη της εργατικής τάξης και θα επικροτηθεί από μεγάλα τμήματα της εργατικής τάξης των μεγάλων δυνάμεων (όχι όμως και από την εργατική αριστοκρατία που κυριαρχεί στο εργατικό κίνημα αυτών των χωρών).

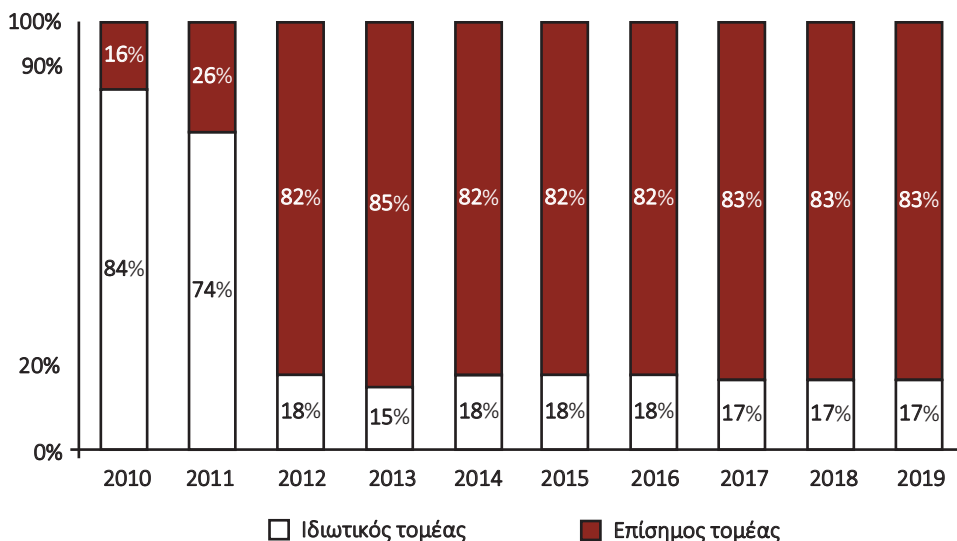
Η **μονομερής διαγραφή του χρέους** είναι αναγκαία και απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάκαμψη του βιοτικού επιπέδου της εργατικής τάξης και των εργαζόμενων στρωμάτων. Και επειδή η μονομερής διαγραφή του χρέους μπορεί να επιβληθεί πολιτικά μόνον εκτός Ευρωζώνης, ΕΕ, και ΝΑΤΟ και με ριζικά αλλαγμένο

το ισχύον σύνταγμα, που διακηρύσσει το αναπαλλοτρίωτο της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και κατοχυρώνει τα προνόμια των διαβόητων «κεφαλαίων εξωτερικού» (δηλ. ξένα και ελληνικά κεφάλαια που εισάγονται από το εξωτερικό), το αίτημα της μονομερούς διαγραφής του χρέους συνδέει σε μian άρρηκτη ενότητα τον καθημερινό αγώνα για την ικανοποίηση των άμεσων οικονομικών αιτημάτων της εργατικής τάξης και των εργαζόμενων μικροαστών με τον αγώνα για την αποτίναξη της ιμπεριαλιστικής κηδεμονίας και της αστικής κυριαρχίας.

2α. Οι άμεσες συνέπειες

Η κήρυξη **παύσης πληρωμών** και η δήλωση της κυβέρνησης ότι **δεν αναγνωρίζει** και δεν πρόκειται να αποπληρώσει το μεγαλύτερο μέρος του χρέους, θα αποτελέσει γεγονός παγκόσμιας εμβέλειας με αποσταθεροποιητικές συνέπειες στις χώρες της ΕΕ και ιδιαίτερα στις χώρες που είχαν δανείσει την Ελλάδα. Με αυτήν την πράξη, η ελληνική κυβέρνηση οδηγεί σε άμεση καταστροφή, κεφάλαια ύψους 300 δις. ευρώ. Τα 4/5 αυτού του κεφαλαίου προέρχονται από χώρες της Ευρωζώνης, μέσω των δύο μηχανισμών στήριξης (EFSF και ESM). Οι απώλειες κρατικών κεφαλαίων για τη Γερμανία και τη Γαλλία –που συμμετέχουν σε μεγαλύτερο ποσοστό στη χρηματοδότηση του μηχανισμού στήριξης– θα είναι κοντά στα 70 δις. ευρώ για την κάθε χώρα.

Χρέος Κεντρικής Διοίκησης Κυβέρνησης ανά Είδος Πιστωτή

Ταυτόχρονα, με μια τέτοια πολιτική απόφαση, **μηδενίζεται η αξία των χρεογράφων** του ελληνικού δημόσιου. Οι **απαιτήσεις** των κατόχων αυτών των χρεογράφων από το ελληνικό δημόσιο **δεν πρόκειται να εκπληρωθούν** και τα χαρτιά αυτά δεν θα μπορούν να μεταπωληθούν, αφού δεν θα υπάρχουν αγοραστές για τα χρεόγραφα μιας χώρας που έχει κηρύξει στάση πληρωμών και δηλώνει ότι δεν αναγνωρίζει και δεν πρόκειται να αποπληρώσει το χρέος της.

Οι ενέργειες αυτές **παραβιάζουν τις συνθήκες** της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις **θεμελιώδεις αρχές** της, όπως είναι η προστασία της ατομικής ιδιοκτησίας, αλλά και το **καταστατικό** του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Η κυβέρνηση που βάζει σαν πρώτη προτεραιότητα την επιβίωση του ελληνικού λαού θα είναι υποχρεωμένη **να συγκρουστεί** με αυτούς τους διεθνείς οργανισμούς και γι' αυτό θα πρέπει να είναι αποφασισμένη και να στηρίζεται από μια εξίσου αποφασισμένη και πολιτικά ενεργή εργατική τάξη.

2β. Η διαγραφή του χρέους οδηγεί αναγκαστικά στην εθνικοποίηση του τραπεζικού συστήματος

Άμεση συνέπεια της μονομερούς διαγραφής του χρέους θα είναι η χρεοκοπία των ελληνικών τραπεζών. Όπως αναφέρθηκε ήδη, η παύση πληρωμών και η άρνηση αναγνώρισης του χρέους από ένα κράτος, καθιστά τα χρεόγραφα αυτού του κράτους χαρτιά μηδενικής αξίας.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ένα τέτοιο γεγονός, σε οποιαδήποτε φάση της κρίσης και αν συνέβαινε, θα οδηγούσε τις τράπεζες **άμεσα σε κατάσταση χρεοκοπίας**.

Το χρέος αποτελούσε και συνεχίζει να αποτελεί σταθερή πηγή κέρδους για το τραπεζικό σύστημα. Πριν τη χρεοκοπία, οι ελληνικές τράπεζες δάνειζαν το ελληνικό δημόσιο με τα επιτόκια της αγοράς (4 με 5%) και τα ομόλογα που παίρνανε τα κατέθεταν σαν ενέχυρο στην ΕΚΤ για να μπορούν να δανείζονται από την ΕΚΤ το ίδιο ποσό που δάνεισαν στο ελληνικό κράτος με το επιτόκιο της ΕΚΤ (0,05%). Έτσι είχαν μια σίγουρη και σταθερή πηγή κέρδους και ταυτόχρονα πετυχαίνανε τον **διπλασιασμό του κεφαλαίου τους**, καθώς το ποσό που δανείζανε στο ελληνικό κράτος το ανακτούσαν απόφιο για να το ξαναδανείσουν στην ελληνική αγορά. Έτσι, στην έναρξη της κρίσης, οι ελληνικές τράπεζες ήταν φορτωμένες με ελληνικά χρεόγραφα. Το 2010 οι ελληνικές τράπεζες κατείχαν 55 δις. ευρώ ελληνικού χρέους. Το 2012 οι ελληνικές τράπεζες άντλησαν (δανείστηκαν) με την άδεια της ΕΚΤ μέσω

του μηχανισμού ELA (Emergency Liquidity Assistance ή μηχανισμό έκτακτης ρευστότητας) 124 δισ., ποσό που αποπλήρωσαν μέχρι το 2014. Το 2015, όταν η ΕΚΤ σταμάτησε να δέχεται ελληνικά ομόλογα σαν ενέχυρο, οι ελληνικές τράπεζες αναγκάστηκαν να προσφύγουν και πάλι στον ELA, αντλώντας περίπου 80 δισ. ευρώ με επιτόκιο 1,55%, αντί του προνομιακού 0,05%. Τη χρηματοδότηση παρείχε η Τράπεζα της Ελλάδος με άδεια της ΕΚΤ. Οι τράπεζες παρείχαν ενέχυρα για αυτό το δανεισμό – κυρίως ομόλογα του ελληνικού δημοσίου. Η μονομερής διαγραφή του χρέους και ο μηδενισμός της αξίας των χρεογράφων που είχαν δώσει σαν ενέχυρο οι τράπεζες, θα οδηγούσε την ΕΚΤ στο να ζητήσει πρόσθετα ενέχυρα ή να κάνει άμεσα απαιτητό το χρέος των τραπεζών, ενέργεια που αρκούσε για να οδηγήσει τις τράπεζες στη χρεοκοπία, χωρίς να υπολογιστούν οι απώλειες από το μηδενισμό των ομολόγων που οι ίδιες οι ελληνικές τράπεζες διακρατούσαν. Σήμερα, η έκθεση των ελληνικών τραπεζών στον ELA έχει μηδενιστεί. Το ελληνικό δημόσιο αντλεί δανεισμό κυρίως μέσω εντόκων γραμματίων (3μηνης και 6μηνης διάρκειας) και έχει αναζητήσει πιο μακροπρόθεσμο δανεισμό άλλες 3 φορές τα τελευταία 5 χρόνια με 1 έκδοση 5ετούς ομολόγου το 2017 και άλλες 2 το 2019. Η συμμετοχή των τραπεζών σε αυτόν το δανεισμό έχει ενισχύσει την κερδοφορία τους. Παρά τη μικρότερη σε σχέση με το 2010 έκθεση στο ελληνικό χρέος που εμφανίζουν σήμερα, η διαγραφή του χρέους και ο μηδενισμός της αξίας του χρέους που κατέχουν σε συνδυασμό με τη γενικότερη κατάσταση αδυναμίας τους και πάλι θα τις οδηγούσε σε κατάσταση χρεοκοπίας.

Είναι προφανές ότι μια κυβέρνηση που εκπληρώνει τον στόχο της διαγραφής του χρέους αποκλείεται να σπεύσει να διασώσει τις τράπεζες με κρατικό χρήμα. Ο **μόνος συμβατός με αυτήν την πολιτική δρόμος** που μπορεί να αντιμετωπίσει τη χρεοκοπία των τραπεζών είναι η **κρατικοποίησή τους χωρίς καμία αποζημίωση** για τους μετόχους, δηλαδή με όρους δήμευσης. Οι τράπεζες θα περάσουν στην ιδιοκτησία του κράτους, μαζί με το σύνολο των περιουσιακών τους στοιχείων. Ο κρατικός έλεγχος του τραπεζικού συστήματος έχει παραπέρα συνέπειες, καθώς συνεπάγεται το πέρασμα μεγάλου μέρους της οικονομικής δραστηριότητας σε κρατική ιδιοκτησία. Κι αυτό γιατί οι τραπεζικοί όμιλοι όχι μόνο έχουν συμμετοχές σε εταιρείες άλλων κλάδων, αλλά και γιατί πλήθος ιδιωτικών εταιρειών έχει δανειακές υποχρεώσεις που πολλές φορές ξεπερνάνε και το σύνολο της αξίας τους.

Με τον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος, η κυβέρνηση μπορεί να λύσει το πρόβλημα των υπερχρεωμένων νοικοκυριών με τη διαγραφή των χρεών των εργατικών οικογενειών και των κατεστραμμένων από την κρίση μικρομεσαίων και προχωρώντας σε ρύθμιση των χρεών των εργαζόμενων μικροαστών.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η κρατικοποίηση της Τράπεζας της Ελλάδος. Με το πέρασμά της σε κρατική ιδιοκτησία, η κυβέρνηση θα απαλλοτριώσει και το σημαν-

τικό απόθεμα σε φυσικό χρήμα που η τράπεζα διαθέτει και από το οποίο δεν μπορεί να μετακινηθεί σήμερα ούτε σεντς χωρίς τη συναίνεση της ΕΚΤ. Με αυτό το απόθεμα, η κυβέρνηση έχει στα χέρια της πόρους αρκετούς για να χρηματοδοτήσει τις αναγκαίες εισαγωγές, για ένα κρίσιμο αρχικό διάστημα.

2γ. Οι συνέπειες της διαγραφής του χρέους στην οικονομία

Παρά τη χρεοκοπία του ελληνικού κράτους, η αστική τάξη κατάφερε να διατηρήσει τα προνόμιά της και να εξασφαλίσει τη συνέχιση της χρηματοδότησης αυτών των προνομίων από το δημόσιο ταμείο. Έτσι, η σφαιραστική μνημονιακή λιτότητα δεν ακούμπησε καθόλου:

- Το αφορολόγητο του εφοπλιστικού κεφαλαίου. Είναι άλλωστε συνταγματικά κατοχυρωμένο.
- Τις σκανδαλώδεις συμβάσεις εκμετάλλευσης των εθνικών οδών και το αίσχος των διοδίων.
- Το αφορολόγητο της εκκλησίας και τη μισθοδοσία του κλήρου που απομυζά 200 εκατομμύρια ευρώ το χρόνο.
- Τις επιδοτήσεις άμεσες και έμμεσες στους επιχειρηματικούς ομίλους.

Η αποτίναξη του μνημονιακού καθεστώτος και η απαλλαγή από τη θηλιά του δημόσιου χρέους δεν οδηγεί μόνο στη ρήξη με τους δανειστές και την ΕΕ, αλλά και σε ρήξη με την ντόπια άρχουσα τάξη. Η κυβέρνηση που θα αναλάβει να σταματήσει την τοκογλυφική εκμετάλλευση μέσω του δημόσιου χρέους, θα πρέπει να απαλλάξει την εργατική τάξη και από τα παράσιτα στο εσωτερικό της χώρας που απομυζούν τον παραγόμενο πλούτο.

Οι συνθήκες της ΕΕ επέβαλαν την ιδιωτικοποίηση κερδοφόρων δημόσιων επιχειρήσεων και υποδομών. Από αυτήν την πολιτική ευνοήθηκε το ντόπιο και ξένο κεφάλαιο που απέκτησε μηχανισμούς παραγωγής κερδών και ταυτόχρονα ενισχύθηκαν τα δημόσια ελλείμματα και αυξήθηκε το δημόσιο χρέος –κι αυτό πεδίο κερδοφορίας για τους κεφαλαιοκράτες.

Η κυβέρνηση που θα ξεδιπλώσει την πολιτική της με αφετηρία τη διαγραφή του δημόσιου χρέους θα πρέπει αναγκαστικά να προχωρήσει στην κρατικοποίηση

χωρίς αποζημίωση του τραπεζικού συστήματος και θα ελέγξει μέσω αυτής της κρατικοποίησης και την οικονομική δραστηριότητα στη χώρα. Θα πρέπει να επαναφέρει στον έλεγχο του δημοσίου, εταιρείες και υποδομές που ξεπουλήθηκαν στο ιδιωτικό κεφάλαιο, όπως ο ΟΤΕ, τα λιμάνια και τα αεροδρόμια, τα διόδια που σήμερα τα εκμεταλλεύονται εταιρείες με λεόντειες συμβάσεις που αναγκάζουν το κράτος να επιδοτεί τα κέρδη τους. Η κρατικοποίησή τους θα γίνει χωρίς αποζημίωση. Θα κρατικοποιηθούν, επίσης, οι επιχειρήσεις που έχουν εγκαταλειφθεί από τους ιδιοκτήτες τους ή έχουν κλείσει. Η επανεκκίνηση της οικονομίας μέσω δημόσιων επενδύσεων θα θέσει σε λειτουργία μια σειρά κλάδους που σήμερα βρίσκονται βυθισμένοι στην κρίση (π.χ. υλικά οικοδομών). Η επαναλειτουργία των επιχειρήσεων αυτών των κλάδων δεν πρέπει να ενισχύσει τα κεφαλαιοκρατικά κέρδη, αλλά το δημόσιο ταμείο και γι' αυτό θα λειτουργήσουν κάτω από κρατική ιδιοκτησία και εργατικό έλεγχο.

Αυτή η –αναγκαία για την ευημερία της εργατικής τάξης– πολιτική, που εκκινεί με αφετηρία τη **διαγραφή του δημόσιου χρέους** και την εθνικοποίηση του τραπεζικού συστήματος, περιγράφει μια μεγάλης κλίμακας **απαλλοτρίωση ιδιωτικής ιδιοκτησίας**, που στερεί από την αστική τάξη τα κεκτημένα προνόμιά της. Από τη σκοπιά της κυρίαρχης τάξης, αυτή είναι μια πολιτική ανελεύθερη, μια και οι αστοί θεωρούν ύψιστη ελευθερία την ελευθερία τους να εκμεταλλεύονται την εργαζόμενη πλειοψηφία.

2δ. Οι συνέπειες της διαγραφής του χρέους στις διεθνείς σχέσεις της χώρας

Η μονομερής διαγραφή του δημόσιου χρέους συνιστά μια μεγάλης κλίμακας απαλλοτρίωση κεφαλαίου και αποτελεί παραβίαση των θεμελιωδών αρχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Παραβίαση των αρχών της Ένωσης συνιστούν και όλες οι παρεπόμενες ενέργειες της διαγραφής χρέους, όπως η διαγραφή του χρέους προς την ΕΚΤ, η εθνικοποίηση του τραπεζικού συστήματος, η κρατικοποίηση των συνδεδεμένων με τις τράπεζες επιχειρήσεων. Απέναντι σε μια τέτοια πολιτική, που απαλλοτριώνει κεφαλαιοκρατική ιδιοκτησία, πρέπει να περιμένουμε σκληρή αντίδραση από την ΕΕ και ευθεία επίθεση στην κυβέρνηση. Η εμπειρία του 2015 αυτό αποδεικνύει. Η κυβέρνηση Τσίπρα επιδίωξε απλά μια καλύτερη συμφωνία –εντός μνημονίου– και η απάντηση της ΕΕ ήταν η διακοπή της χρηματοδότησης προς το ελληνικό κράτος, που προβλεπόταν από τη δανειακή σύμβαση, αλλά και ο εκβιαστικός περιορισμός της χρη-

ματοδότησης του τραπεζικού συστήματος που οδήγησε στο κλείσιμο των τραπεζών και στα capital controls.

Η ίδια η εμπειρία, λοιπόν, δείχνει ότι δεν υπάρχει καμία περίπτωση, οι πιστώτριες χώρες που χάνουν δεκάδες δις. ευρώ από τη διαγραφή του χρέους να μην αντιδράσουν και να μην χρησιμοποιήσουν όλα τους τα όπλα στη μάχη με την κυβέρνηση, όπως: τη διακοπή κάθε χρηματοδότησης (επιδοτήσεις, ΕΣΠΑ), τον αποκλεισμό του –κρατικού– τραπεζικού συστήματος από το ενιαίο σύστημα πληρωμών, γεγονός που θα δημιουργήσει προβλήματα στο τουριστικό συνάλλαγμα, το εμπόργκο σε εξαγωγές και εισαγωγές.

Η αταλάντευτη στάση μιας εργατικής κυβέρνησης, θα οδηγήσει με μαθηματική ακρίβεια στην έξωση της χώρας από την ΕΕ και θα πρέπει να περιμένουμε την κλιμάκωση της αντίδρασης των μεγάλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων της Ευρώπης που πλήττονται από τη διαγραφή του χρέους. Η κλιμάκωση αυτή μπορεί να φτάσει μέχρι τον οικονομικό-εμπορικό αποκλεισμό, με εμπόργκο στα εξαγόμενα ελληνικά προϊόντα, αλλά και στις εισαγωγές, με στόχο το οικονομικό χάος, τις ελλείψεις σε αγαθά και την ανατροπή της κυβέρνησης. Η κυβέρνηση θα πρέπει να αναζητήσει εμπορικούς εταίρους εκτός ΕΕ και θα έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει το φυσικό χρήμα σε ευρώ που θα ελέγξει με την κρατικοποίηση του τραπεζικού συστήματος, αλλά και αυτό που θα συγκεντρώσει σταδιακά από την αντικατάσταση των χαρτονομισμάτων σε ευρώ με το νέο εθνικό νόμισμα. Τα κεφάλαια αυτά επαρκούν για να καλυφθούν οι αναγκαίες εισαγωγές για ένα πρώτο διάστημα.

Η πολιτική αυτή οδηγεί **σε σύγκρουση με τις μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις και τους ιμπεριαλιστικούς διεθνείς οργανισμούς**, όμως βασίζεται στην αλληλεγγύη της εργατικής τάξης των χωρών αυτών, όπως και των λαών άλλων χωρών που επίσης στενάζουν κάτω από το βάρος του δημόσιου χρέους. Και αυτό προκύπτει από την ίδια την εμπειρία. Το 2015, η πολιτική της «σκληρής διαπραγματεύσεως» της τότε κυβέρνησης, είχε γίνει αντιληπτή από τους εργαζόμενους της Ευρώπης σαν μάχη ενάντια στην πολιτική λιτότητας. Γι' αυτό και οι εργαζόμενοι των ευρωπαϊκών χωρών διαδήλωναν υπέρ της ελληνικής κυβέρνησης, όπως την 15η Φεβρουαρίου 2015, όταν σε 60 πόλεις σε όλη την Ευρώπη έγιναν διαδηλώσεις αλληλεγγύης στον ελληνικό λαό με αίτημα τον τερματισμό της λιτότητας.

Αυτή είναι η δύναμη στην οποία πρέπει να βασιστεί μια τέτοια πολιτική: η δύναμη της διεθνούς εργατικής τάξης. Αυτή τη δύναμη πρέπει να αντιτάξουμε στο συνασπισμό των κεφαλαιοκρατών που θα προσπαθήσουν να καταπνίξουν την αμφισβήτηση της κυριαρχίας τους.

2ε. Η εισαγωγή νέου νομίσματος

Η εφαρμογή της πολιτικής αυτής θα οδηγήσει αναγκαστικά και στην έξοδο από το ευρώ. Η εισαγωγή του νέου εθνικού νομίσματος είναι **παράπλευρη συνέπεια** της πολιτικής διαγραφής του χρέους.

Η εισαγωγή του νέου εθνικού νομίσματος θα γίνει κάτω από τους περιορισμούς που θα επιβάλει η νέα κατάσταση. Η χώρα θα είναι αποκλεισμένη από τις διεθνείς χρηματαγορές, δεν θα μπορεί να δανειστεί και τα χρεόγραφα της δεν αγοράζονται ούτε πουλιούνται, το εθνικοποιημένο τραπεζικό σύστημα θα είναι αποκομμένο από τον ενιαίο χώρο πληρωμών, η οικονομία θα είναι πιθανότατα υπό την πίεση του εμπάργκο από την ΕΕ.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, το νέο εθνικό νόμισμα δεν θα είναι διαπραγματεύσιμο στις διεθνείς αγορές. Η ισοτιμία του με τα άλλα νομίσματα θα αφορά συναλλαγές στο εσωτερικό της χώρας και θα καθορίζεται διοικητικά. Η κυβέρνηση δηλαδή θα αποφασίζει την ισοτιμία με την οποία θα ανταλλάσσονται τα ξένα νομίσματα με το νέο εθνικό νόμισμα – πάντα στο εσωτερικό της χώρας.

Οι διεθνείς συναλλαγές θα γίνονται σε ξένα νομίσματα. Οι αναγκαίες εισαγωγές θα αποπληρώνονται με τα αποθέματα σε ξένο νόμισμα (μεταξύ των οποίων και τα ευρώ που θα έχει καταφέρει η κυβέρνηση να ελέγξει), με χρυσό ή με άλλα εμπορεύματα (clearing).

2στ. Οι συνέπειες σε μισθούς - συντάξεις

Στην κατάσταση που θα διαμορφωθεί μετά τη διαγραφή του χρέους, σημασία δεν θα έχει η ονομαστική αξία των μισθών και των συντάξεων, αλλά το πραγματικό τους αντίκρισμα σε **αγοραστική δύναμη**, δηλαδή η πραγματική τους αξία. Για να εξασφαλιστεί η αγοραστική δύναμη των μισθωτών και να ενισχυθεί το βιοτικό επίπεδο της εργατικής τάξης, θα πρέπει το κράτος να εξασφαλίσει την αύξηση της παραγωγής στα είδη που είναι αναγκαία για την **αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης**, κάτι που θα είναι σε θέση να το κάνει με τον έλεγχο του μεγαλύτερου μέρους των μηχανισμών παραγωγής νέας αξίας (εργοστάσια, γη, μεταφορές). Μέσω του κεντρικού σχεδιασμού της οικονομίας και της εισαγωγής του εργατικού ελέγχου μπορεί να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική διανομή της παραγωγής και του πλεονάσματός της.

Ειδικά για τον αγροτοδιατροφικό τομέα, είναι αναγκαία η ενίσχυση των παραγωγών που συνενώνονται σε συνεταιρισμούς με την παροχή εφοδίων από το κράτος, το οποίο συγκεντρώνει την παραγωγή και καθορίζει τις τιμές.

Η αστική τάξη, με το πολιτικό της προσωπικό και τα ΜΜΕ που ελέγχει, αποδίδεται συστηματικά σε **ιδεολογική τρομοκρατία**, παρουσιάζοντας σαν καταστροφική οποιαδήποτε επιλογή εξόδου από το σημερινό μνημονιακό καθεστώς. Κυρίως προβάλλει το ενδεχόμενο της ραγδαίας πτώσης του βιοτικού επιπέδου των λαϊκών στρωμάτων και τον κίνδυνο της πείνας. Ωστόσο, ήταν ακριβώς το μνημονιακό καθεστώς που επέβαλε τη ραγδαία πτώση του βιοτικού επιπέδου των εργαζόμενων, ενώ είναι το ίδιο καθεστώς που δεν μπορεί να λύσει το ζήτημα της κρίσης και να διασφαλίσει το βιοτικό επίπεδο της εργατικής τάξης.

Η πολιτική που έχει σαν σημείο αφετηρίας τη διαγραφή του χρέους είναι η μοναδική πολιτική που μπορεί να απαλλάξει το λαό από την αγωνία για την καθημερινή επιβίωση.

2ζ. Υπάρχει άλλος δρόμος;

Από τα παραπάνω, διαφαίνεται ότι ο δρόμος της διαγραφής του χρέους είναι ένας δύσκολος δρόμος που οδηγεί στη **σύγκρουση με τους διεθνείς πιστωτές**, με ισχυρούς ιμπεριαλιστικούς οργανισμούς, όπως η ΕΕ, το ΔΝΤ και ο διεθνής χωροφύλακάς τους το ΝΑΤΟ, όπως και στη **βίαιη αντυπαράθεση με την ντόπια αστική τάξη** που θα υπερασπιστεί με όλα τα μέσα τα προνόμιά της.

Η ένταξη του ελληνικού καπιταλισμού στο διεθνές ιμπεριαλιστικό σύστημα εξασφαλίζεται από μια σειρά συνθηκών και συμφωνιών. Μέσω αυτής της ένταξης, οι έλληνες κεφαλαιοκράτες απολαμβάνουν μια σειρά από προνόμια, όπως:

- οι ευρωπαϊκές επιδοτήσεις που στο μεγαλύτερο μέρος τους καταλήγουν στις μεγάλες επιχειρήσεις,
- η συμμετοχή στο ευρώ που παρέχει εξασφαλισμένα κέρδη στο τραπεζικό κεφάλαιο, αποθησαύριση σε σκληρό νόμισμα για το σύνολο των ελλήνων κεφαλαιοκρατών και φτηνή εργασία που την εκμεταλλεύονται μικροί και μεγάλοι κεφαλαιοκράτες,
- μερίδιο στις εμπορικές συμφωνίες που συνάπτει η ΕΕ με τρίτες χώρες,

- διασφάλιση των προνομίων και της κυριαρχίας της αστικής τάξης από την απειλή μιας εργατικής επανάστασης. Η πρόσφατη ιστορία της μνημονιακής προσαρμογής αυτό επιβεβαιώνει. Με τη στήριξη της ΕΕ, το ελληνικό πολιτικό σύστημα μπόρεσε να εφαρμόσει μέτρα που ισοπέδωσαν εργατικές κατακτήσεις δεκαετιών. Επίσης με τη στήριξη της ΕΕ σχεδίασε την ανατροπή με πραξικόπημα της κυβέρνησης της «αριστερής παρένθεσης» (Ιανουάριος 2015 με Ιούλιο 2015) στην περίπτωση που αυτή δεν υποτασσόταν στο μνημονιακό καθεστώς [2].

Η ένταξη του ελληνικού καπιταλισμού στο διεθνές ιμπεριαλιστικό σύστημα είναι ένα οικοδόμημα από το οποίο δεν είναι δυνατόν να αφαιρέσουμε ή να αντικαταστήσουμε μία κολώνα. Το γκρέμισμα ενός από τους πυλώνες αυτής της ένταξης οδηγεί σε **κατάρρευση ολόκληρο το οικοδόμημα**. Για παράδειγμα, η έξοδος από το ευρώ και η υποτίμηση του εθνικού νομίσματος που θα ακολουθήσει, οδηγεί σε αδυναμία αποπληρωμής του χρέους, σε άτακτη χρεοκοπία και στην αλυσίδα γεγονότων που περιγράψαμε πιο πάνω (χρεοκοπία τραπεζών κλπ.).

Με όποιο τρόπο κι αν ξεκινήσει μια διαδικασία ρήξης, αυτή δεν μπορεί να ελεγχθεί και να σταματήσει τροποποιώντας μόνο επιμέρους πλευρές της σχέσης του ελληνικού καπιταλισμού με το διεθνές σύστημα, αλλά αναπόδραστα οδηγεί σε μια ακολουθία γεγονότων που καταλήγει στην κατεδάφιση ολόκληρου του οικοδομήματος.

Απέναντι σε αυτήν τη θέση, υπάρχουν άλλες απόψεις που θεωρούν ότι μπορεί να υπάρξει λύση στο πρόβλημα του χρέους χωρίς «αίμα και δάκρυα». Χωρίς συγκρούσεις με τους διεθνείς οργανισμούς και τους ντόπιους κεφαλαιοκράτες και τους μηχανισμούς τους.

Μήπως υπάρχει τελικά κάποιος άλλος εύκολος δρόμος; Κάποιος **«τρίτος δρόμος»** ανάμεσα στο μνημονιακό καθεστώς και τη διαδικασία ρήξης που πυροδοτεί η διαγραφή του χρέους;

Παρακάτω εξετάζουμε τις απόψεις που προτείνουν έναν άλλον εύκολο δρόμο και αποδεικνύουμε ότι έχουν σοβαρά κενά, ανακρίβειες ή λάθος εκτιμήσεις. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε είναι ότι ο δρόμος που προτείνουμε, **ο δρόμος της μονομερούς διαγραφής του χρέους και της σύγκρουσης με την ντόπια αστική τάξη και με τους διεθνείς πιστωτές, είναι ο μοναδικός δρόμος ανατροπής του μνημονιακού καθεστώτος.**

---

[2] Δηλώσεις Μείμαράκη 5/07/2015, Συνέντευξη του Στουρνάρα στον Παπαχελά στην εκπομπή του ΣΚΑΙ "Ιστορίες" στις 12/01/2016

3. Πώς ΔΕΝ πραγματοποιείται η «διαγραφή χρέους»!

Στην περίοδο των μνημονίων που εγκαινιάστηκε το 2010, προέκυψαν πολλοί «προφήτες» που κατείχαν μαγικές λύσεις για την έξοδο από την κρίση. Οι «προφήτες» αυτοί προσέφεραν λύσεις που φάνινονταν εύκολες και απλές κι έμοιαζαν ρεαλιστικές. Στη μοναδική περίπτωση (κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ) που κλήθηκαν να εφαρμόσουν τις «μαγικές» λύσεις τους, έσπασαν τα μούτρα τους και τελικά εφάρμοσαν τα ακριβώς αντίθετα από αυτά που υπόσχονταν.

Ο ΣΥΡΙΖΑ δεν έχει βέβαια την αποκλειστικότητα των μαγικών λύσεων. Ανάλογες απόψεις έχουν και άλλοι πολιτικοί σχηματισμοί, αλλά και διανοούμενοι και οικονομολόγοι που έχουν μάλιστα εκθέσει δημόσια τις απόψεις τους σε βιβλία, άρθρα και ομιλίες κι επομένως είναι εκτεθειμένοι στην κριτική.

Δεν κρίνουμε σκόπιμο να ασχοληθούμε με απόψεις **αυταπόδεικτα εκτός πραγματικότητας**, π.χ. με τις προτάσεις για δανεισμό από τη Ρωσία και την Κίνα ή με τη θέση ότι κάτω από την πίεση του κινήματος μπορεί να επιβληθεί η ανατροπή των μνημονίων ή η διαγραφή του χρέους.

Ασχολούμαστε με απόψεις και θέσεις που έχουν κάποια **επιστημονικοφανή τεκμηρίωση**. Κάποιες από αυτές τις απόψεις έχουν λογικά σφάλματα που οδηγούν σε λάθος ανάγνωση της πραγματικότητας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ωστόσο, παρατηρούμε συνειδητή διαστρέβλωση της αλήθειας, ώστε η «λύση» που προτείνουν να φανεί ρεαλιστική. Σε αυτές τις περιπτώσεις έχουμε να κάνουμε με συνειδητή εξαπάτηση, η οποία πρέπει να καταδειχτεί και οι φορείς της να απομονωθούν πολιτικά.

3α. Οι απόψεις της «διαπραγμάτευσης» με τους δανειστές

Την τακτική αυτή εφάρμοσαν όλες οι μνημονιακές κυβερνήσεις, ζητώντας ελάφρυνση του χρέους. Το μοναδικό αποτέλεσμα αυτής της τακτικής ήταν το διάβητο PSI που σακάτεψε τα ασφαλιστικά ταμεία, καθώς αφορούσε «κούρεμα» του χρέους που διακρατούσαν ασφαλιστικά ταμεία, δημόσιοι οργανισμοί και ιδιώτες. Σε αυτήν την κατηγορία «λύσεων» εντάσσεται, φυσικά, και η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ, η οποία τσακίστηκε στα βράχια της σκληρής πραγματικότητας. Πριν ο ΣΥΡΙΖΑ αναλάβει την κυβέρνηση, η άποψη που ακουγόταν από τα στελέχη του και τον ίδιο τον Τσίπρα ήταν ότι με τους κατάλληλους χειρισμούς είναι δυνατόν η δια-

πραγμάτευση με τους δανειστές να καταλήξει σε διαγραφή του μεγαλύτερου μέρους του χρέους. Η τακτική αυτή στην ουσία ακολουθήθηκε για ένα μικρό διάστημα μετά τη σιωπηρή εγκατάλειψη της τακτικής της «σκληρής διαπραγμάτευσης» και την περιθωριοποίηση Βαρουφάκη εντός της κυβέρνησης. Αυτό που τελικά κατάφερε αυτή η τακτική, ήταν η διαπραγμάτευση των όρων παράδοσης στους δανειστές. Ούτε το χρέος μπήκε στο τραπέζι, αλλά ούτε καν ο μετριασμός της λιτότητας. Η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ που εκλέχτηκε τον Σεπτέμβριο του 2015, ακολούθησε με συνέπεια το δρόμο της υποταγής στην τρόικα και δεν έβγαλε τσιμουδιά για το ζήτημα του χρέους.

Η γελοιότητα αυτών των απόψεων αποδείχτηκε με τον πλήρη εξευτελισμό του ΣΥΡΙΖΑ και της κυβέρνησής του, όταν οδηγήθηκε στην υπογραφή ενός ακόμα μνημονίου, χωρίς φυσικά να υπάρξει η παραμικρή διαγραφή χρέους.

3β. Η «σκληρή διαπραγμάτευση» και η τακτική Βαρουφάκη

Ο υπουργός οικονομικών της κυβέρνησης της «αριστερής παρένθεσης» (Ιανουάριος 2015 με Ιούλιο 2015), είναι ο μόνος από τους φορείς αυτών των αντιλήψεων που προσπάθησε να εφαρμόσει στην πράξη τις απόψεις του. Στο βιβλίο του με τίτλο *Αήττητοι ηττημένοι (Adults in the room* ο αγγλικός τίτλος), περιγράφει αναλυτικά το σχέδιό του και την πορεία της διαπραγμάτευσης με τους δανειστές.

Στόχος του ήταν η αναδιάρθρωση του χρέους ώστε αυτό να καταστεί βιώσιμο. Η πρότασή του για την αναδιάρθρωση του χρέους περιλάμβανε κούρεμα των ομολόγων που είχε στην κατοχή της η ΕΚΤ (53 δισ.) και αντικατάσταση του χρέους προς τον μηχανισμό σταθερότητας από διηνεκή ομόλογα, δηλαδή ομόλογα χωρίς ημερομηνία λήξης τα οποία αποπληρώνονται όποτε θέλει ο δανειζόμενος. Τα ομόλογα αυτά θα αποπληρώνονταν με ρήτρα ανάπτυξης, δηλαδή θα γίνονται πληρωμές όποτε η Ελλάδα παρουσιάζει θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Στην πρόταση αναδιάρθρωσης δεν περιλαμβάνονται το χρέος προς το ΔΝΤ και προς ιδιώτες.

Η πρόταση αναδιάρθρωσης του χρέους για να υλοποιηθεί προϋπέθετε, φυσικά, **τη συναίνεση των δανειστών.**

Φυσικά, αυτή η πρόταση δεν είχε καμία σχέση με τις προεκλογικές εξαγγελίες του ΣΥΡΙΖΑ, αλλά ούτε και με τις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης που σχηματίστηκε μετά τις εκλογές του Ιανουαρίου του 2015. Το ότι η κυβέρνηση κι-

νήθηκε με βάση το σχέδιο Βαρουφάκη συνιστούσε **ακύρωση της λαϊκής εντολής**.

Το σχέδιο που είχε εκπονήσει ο Γιάννης Βαρουφάκης για τη διαπραγμάτευση ήταν το εξής:

Η κυβέρνηση διεξήγαγε διαπραγματεύσεις κάτω από την απειλή της ΕΚΤ για κλείσιμο των τραπεζών (δηλαδή κλείσιμο της κάνουλας της ρευστότητας, όπως έγινε τον Ιούνιο του 2015) κι ενώ πιεζόταν από την πρώτη μέρα εκλογής της από την έλλειψη ρευστότητας που ενισχύθηκε όταν η ΕΚΤ έπαψε να δέχεται ομόλογα του ελληνικού δημοσίου από τις τράπεζες και από τη διαρκή απόσυρση καταθέσεων από το τραπεζικό σύστημα που είχε πυροδοτηθεί από την προηγούμενη κυβέρνηση και την Τράπεζα της Ελλάδος για να υπονομευτεί η νέα κυβέρνηση. Η μόνη πηγή ρευστότητας για το τραπεζικό σύστημα ήταν ο ΕΛΑ. Σαν απάντηση στο ενδεχόμενο κλείσιμο των τραπεζών από την ΕΚΤ, ενδεχόμενο που χρησιμοποιούσαν οι δανειστές σαν απειλή για να σύρουν την κυβέρνηση να συμφωνήσει στο τότε υπάρχον μνημόνιο, ο Βαρουφάκης είχε σχεδιάσει τα παρακάτω αντίμετρα:

1. Κούρεμα των ομολόγων που διακρατούσε η ΕΚΤ, καθώς ήταν το μοναδικό τμήμα του χρέους που είναι ακόμα κάτω από τη δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων, δηλαδή αν ο δανειστής προσφύγει ενάντια στην κυβέρνηση, θα πρέπει να το κάνει στα ελληνικά δικαστήρια.
2. Άρνηση πληρωμής των δόσεων στο ΔΝΤ που λήγανε η μία μετά την άλλη εκείνους τους μήνες.
3. Ενεργοποίηση συστήματος παράλληλων πληρωμών, επιτρέποντας να γίνονται συναλλαγές μέσω του συστήματος taxis, δημιουργώντας έξτρα ρευστότητα.
4. Αλλαγή της νομοθεσίας για την Τράπεζα της Ελλάδος, ώστε να περιέλθει στον έλεγχο του κοινοβουλίου από τον έλεγχο της ΕΚΤ που βρίσκεται σήμερα.

Τι προσδοκούσε από τη διαπραγμάτευση; Το καλύτερο σενάριο του ήταν να συμφωνήσουν οι δανειστές στην αναδιάρθρωση του χρέους. Θεωρούσε ότι το χειρότερο σενάριο θα ήταν αυτό που τελικά έγινε, δηλαδή η υποταγή στους δανειστές. Και ανάμεσα σε αυτά τα δύο ήταν η έξοδος από το ευρώ, την οποία θεωρούσε πολύ κακό σενάριο, αλλά όχι χειρότερο από την υποταγή στο μνημονιακό πλαίσιο. Θεωρεί ότι θα ήταν καλύτερα να βγει η χώρα από το ευρώ σε σύγκριση με αυτό που έγινε. Επίσης, εκτιμάει ότι οι δανειστές δεν θα οδηγούσαν τα πράγματα ως το grexit, παρόλο που ο Σόιμπλε του πρότεινε έξοδο (ή προσωρινό διάλειμμα) από το ευρώ με τεράστια βοήθεια (η έκφραση του Σόιμπλε ήταν: huge help) από τους δανειστές.

Τι πήγε στραβά στο σχέδιο αυτό; Η απάντηση που δίνει ο ίδιος ο Βαρουφάκης είναι ότι το σχέδιο αυτό υπονομεύτηκε από την ίδια την κυβέρνηση και ότι, όταν έπρεπε να εφαρμοστούν τα αντίμετρα που είχαν σχεδιαστεί, η κυβέρνηση έκανε πίσω.

Για να είμαστε δίκαιοι μαζί του, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι είχε προβλέψει με ακρίβεια ότι η χειρότερη στρατηγική θα ήταν να πάρουν την παράταση του προγράμματος που ζήτησαν (το οποίο συνέβη με τη ενδιάμεση συμφωνία της 20ής Φεβρουαρίου) και να αποτύχει η κυβέρνηση να επιδείξει την ετοιμότητά της να πυροδοτήσει τα αντίμετρα στην περίπτωση που οι δανειστές υπονομούσαν τη συμφωνία αυτή (κάτι που όντως έγινε από την πλευρά της τρόικας). «*Αν κάνουμε αυτό το λάθος*», προειδοποιούσε, «*θα μας σύρουν στη λάσπη για την περίοδο της παράτασης και τη στιγμή της μεγαλύτερης αδυναμίας μας γύρω στα τέλη Ιούνη, θα μας μακελέψουν.*» Όπως φαίνεται λοιπόν είχε ένα σαφές σχέδιο με συγκεκριμένες κινήσεις απάντησης στην επιθετικότητα των δανειστών.

Συνοψίζοντας λοιπόν, η τακτική Βαρουφάκη **στόχευε** σε μια συμφωνία με την τρόικα για την **αναδιάρθρωση του χρέους**, προέβλεπε μια σειρά από **αντίμετρα** για την περίπτωση που η ΕΚΤ έκοβε τη ρευστότητα των τραπεζών, ώστε να μπορέι η κυβέρνηση να συνεχίσει τη διαπραγμάτευση και **απέκλειε κάθε υποχώρηση**, ακόμα και στην περίπτωση που αυτό οδηγούσε στην έξοδο από το ευρώ, εξέλιξη που ο Βαρουφάκης θεωρούσε πολύ κακή, δεν θεωρούσε ιδιαίτερα πιθανή, αλλά δεν την απέκλειε κιόλας και πάντως την θεωρούσε καλύτερη από τη συνέχιση του μνημονίου χωρίς ελάφρυνση του χρέους.

Μπορούσε αυτή η τακτική να οδηγήσει στο αποτέλεσμα που είχε στόχο; Κατά την εκτίμησή μας **όχι**.

Το **πιο βασικό έλλειμμα** σε αυτήν τη τακτική είναι ότι αυτή κατανοείται από τον αρχιτέκτονα της σαν μια «εθνική τακτική», δηλαδή σαν μια τακτική που αφορά το σύνολο των τάξεων της χώρας, ενώ κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Η αστική τάξη, όπως θα εξηγηθεί στη συνέχεια του κειμένου, δεν έχει καμία διάθεση να ρισκάρει τα κέρδη της από το ευρώ και γι' αυτό μια τέτοιου τύπου σκληρή διαπραγμάτευση δεν είχε και δεν πρόκειται ποτέ να έχει τη στήριξη της αστικής τάξης. **Η τακτική αυτή δεν θα μπορούσε ποτέ να φτάσει μέχρι το τέλος**. Το μόνο τέλος που θα μπορούσε να υπάρξει θα ήταν το τέλος της κυβέρνησης που υποστηρίζει αυτήν την τακτική, τέλος που θα συνέβαινε είτε με κοινοβουλευτικό–θεσμικό τρόπο είτε με εξωθεσμικό–πραξικοπηματικό, όπως ο ίδιος παραδέχεται γράφοντας για πραξικόπημα που προετοιμαζόταν. Η εκτίμησή μας αυτή δικαιώνεται από τον ίδιο τον Βαρου-

φάκη και αυτά που γράφει. Είναι ο ίδιος που δηλώνει στον δημοσιογράφο Πωλ Μείσον ότι: «Θα καταστρέψουμε τη βάση πάνω στην οποία έχει χτιστεί εδώ και δεκαετίες ένα σύστημα, ένα δίκτυο που απομυζά την ενέργεια και την οικονομική δύναμη από την υπόλοιπη κοινωνία». **Ποιο είναι αυτό το δίκτυο αν όχι οι κορυφές της οικονομικής εξουσίας της χώρας;** Είναι ο ίδιος που γράφει για τις αμαρτωλές τράπεζες και πώς συνδέονται με αργυρώνητους δημοσιογράφους που επιτίθονταν στον ίδιο και στην κυβέρνηση κατά παραγγελία.

Θα έπρεπε λοιπόν να καταλαβαίνει ότι αυτοί που πραγματικά κυβερνάνε τη χώρα κι εξαγοράζουν πολιτικούς και δημοσιογράφους είναι αυτοί που διέσπασαν την κυβέρνηση και το «πολεμικό συμβούλιο» (όπως ο ίδιος χαρακτηρίζει την επιτροπή υπουργών που χειριζόταν τη διαπραγμάτευση) για να σταματήσουν το σχέδιό του, όπως και θα κάνανε για κάθε σχέδιο που απειλούσε τις κατακτήσεις τους. Και η συμμετοχή στο ευρώ είναι μια τέτοια κατάκτηση της αστικής τάξης. Ο λόγος λοιπόν που επικαλείται για να εξηγήσει την αποτυχία του σχεδίου του (υπονόμηση από το εσωτερικό της κυβέρνησης), είναι ο τρόπος με τον οποίον η άρχουσα τάξη της χώρας κατάφερε να τον σταματήσει, ακριβώς επειδή η τακτική του δεν την εκπροσωπούσε, επειδή δηλαδή **δεν ήταν** μια «εθνική τακτική».

Ένα ακόμα **σημαντικό έλλειμμα** αυτής της τακτικής, είναι η υπερβολική –μέχρι βλακειάς– πίστη στην ευρωπαϊκή ενοποίηση και στις διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για μας είναι σαφές ότι οι ηγεμονικές ιμπεριαλιστικές δυνάμεις της ΕΕ δεν είχαν κανένα συμφέρον να υποχωρήσουν στη διαπραγμάτευση και θα προτιμούσαν μια «υποβοηθούμενη» έξοδο της Ελλάδας από το ευρώ. Κι επιπλέον κατανοούσαν καλύτερα από τον Βαρουφάκη ότι η τακτική του δεν έχει την αναγκαία εσωτερική στήριξη και αυτός ήταν ένας ακόμα λόγος για να μην υποχωρήσουν.

Και αυτή η εκτίμησή μας δικαιώνεται από τον ίδιο το Βαρουφάκη και αυτά που γράφει, τα οποία είναι **η καλύτερη απόδειξη για την ανάγκη διάλυσης** αυτού του ιμπεριαλιστικού καταπιεστικού μηχανισμού. Τη στάση των δανειστών την άνοιξη του 2015 την παρομοιάζει με την «διπλωματία των κανονιοφόρων» της βρετανικής αυτοκρατορίας. Γράφει ότι ένα μη θεσμοθετημένο όργανο που δεν εκλέγεται από πουθενά και δεν ελέγχεται από κανέναν (το Eurogroup) αποφασίζει για τα πάντα. Αναφέρει πως η ΕΚΤ προσπάθησε να στραγγαλίσει την κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ, ενώ το 2012 παρείχε αμέριστη στήριξη στην κυβέρνηση Σαμαρά στέλνοντας καρabiές με χαρτονομίσματα για να μην ξεμείνουν οι τράπεζες. Περιγράφει με λεπτομέρεια τις ίντριγκες και την ανατροπή των συμφωνηθέντων από τους «θεσμούς» και ιδιαίτερα το Eurogroup. Πρόκειται για **κόλαφο ενάντια στην ΕΕ** και τους θεσμούς της, που γράφεται μάλιστα από έναν ορκισμένο οπαδό της ΕΕ.

Όλα αυτά, όμως, πρέπει να οδηγήσουν τη σκέψη μας ακόμα παραπέρα. Το σχέδιο Βαρουφάκη είχε απάντηση στην προσπάθεια περιορισμού της ρευστότητας. Αυτό όμως, **δεν ήταν το μοναδικό όπλο της τρόικας**. Ποια θα ήταν η απάντηση στην αποκοπή των ελληνικών τραπεζών από το ενιαίο σύστημα πληρωμών; Στο πάγωμα των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων; Στην εξαίρεση των ελληνικών επιχειρήσεων από τις εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ με τρίτες χώρες; Και όποιος πει ότι αυτά δεν γίνονται γιατί είναι εκτός του «ευρωπαϊκού κεκτημένου», ας διαβάσει ξανά την πιο πάνω παράγραφο.

Ο Γιάνης Βαρουφάκης είναι δογματικός οπαδός της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και σαν τέτοιος δεν κατανοεί ότι ο κοινοβουλευτισμός είναι μια προσωρινή συνθήκη, που η αστική τάξη μπορεί να την ανατρέψει όταν απειλούνται τα μακροπρόθεσμα συμφέροντά της και η κυριαρχία της, όπως είδαμε ολοκάθαρα το καλοκαίρι του 2015 με τις ανοιχτές απειλές για πραξικόπημα. Επιπλέον, είναι ένας δογματικός οπαδός της ΕΕ και γι' αυτό δεν μπορεί να κατανοήσει ότι στα πλαίσια της ΕΕ προτεραιότητα έχουν τα οικονομικά συμφέροντα και όχι οι δημοκρατικοί θεσμοί και ότι αυτό **δεν μπορεί και δεν πρόκειται να αλλάξει**.

Ο Γιάνης Βαρουφάκης ζει σε έναν φανταστικό σοσιαλδημοκρατικό κόσμο, στον οποίο οι ταξικοί ανταγωνισμοί δεν είναι ανειρήνευτοι και οι ενδοϊμπεριαλιστικές συγκρούσεις είναι παροδικές.

Η πολιτική Βαρουφάκη πρέπει να κατανοηθεί σαν αυτό που πραγματικά είναι. Πολιτική που δεν οδηγεί σε καμία περίπτωση στην ομαλή εξέλιξη που φαντασιώνεται ο εμπνευστής της, αλλά μια πολιτική που οδηγεί στη ρήξη μεταξύ της κυβέρνησης που την εφαρμόζει και στην αστική τάξη, χωρίς όμως την αναγκαία διαφώτιση κι ενεργοποίηση της εργατικής τάξης ώστε η ρήξη αυτή να μην καταλήξει σε συντριπτική ήττα των φορέων της.

Τα μνημονιακά κόμματα κατηγορούν τον Βαρουφάκη ότι με τη γραμμή του οδηγούσε τη χώρα στον όλεθρο και την καταστροφή. Κι εννοούν ότι με τη γραμμή Βαρουφάκη θα οδηγούμασταν σε έξοδο από το ευρώ, εξέλιξη που για τα ταξικά συμφέροντα που υπηρετούν αυτά τα κόμματα θα ήταν πράγματι ολέθρια.

Ο Βαρουφάκης γράφει στο βιβλίο του ότι η Αριστερά τον κατηγορούσε σαν τον «χρήσιμο ηλίθιο» των Βρυξελλών. Από αυτήν την κατηγορία θα απόσχουμε. Ο Γιάνης Βαρουφάκης θα μπορούσε να είναι ο δικός μας «χρήσιμος ηλίθιος», με την προϋπόθεση της ύπαρξης ενός επαναστατικού κόμματος που θα στήριζε και θα προωθούσε τη διαδικασία της ρήξης και θα την εκμεταλλευόταν για την κατάκτηση της εξουσίας.

3γ. Οι απόψεις της σκληρής διαπραγμάτευσης με «όπλο» την έξοδο από το ευρώ

Οι απόψεις αυτές είτε θεωρούν ότι είναι δυνατόν να αποσπαστεί η συναίνεση των δανειστών, εκβιάζοντας τους με την έξοδο της Ελλάδας από το ευρώ, είτε προτείνουν την επιστροφή στο εθνικό νόμισμα σαν γενική λύση του προβλήματος της κρίσης στην Ελλάδα είτε και τα δύο. Οι απόψεις αυτές βασίζονται σε ένα μεθοδολογικό σφάλμα. Θεωρούν ότι η έξοδος της χώρας από το ευρώ ήταν ή μπορεί να είναι όπλο στη διαπραγμάτευση. **Κάτι τέτοιο δεν ισχύει.** Το λάθος αυτών των απόψεων προκύπτει από τη **λανθασμένη ανάλυση για το ευρώ και το ρόλο που παίζει.** Θεωρούν ότι το κοινό νόμισμα είναι μόνο ένα εργαλείο για την κυριαρχία των ισχυρών καπιταλιστικών οικονομιών της ευρωζώνης απέναντι στις πιο αδύναμες. Αυτό ισχύει μόνο εν μέρει.

Το ευρώ είναι **κυρίως** ένα εργαλείο για την κυριαρχία των ανώτερων τάξεων πάνω στις υποτελείς τάξεις. **Είναι ιδιαίτερα, ένα εργαλείο για την αύξηση της εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης** και από αυτό το εργαλείο κερδίζουν και οι κεφαλαιοκράτες των πιο αδύναμων οικονομιών της ευρωζώνης. Ας δούμε πιο συγκεκριμένα τα οφέλη που αποκομίζει η ελληνική αστική τάξη (μιας αδύναμης χώρας της ευρωζώνης) από τη συμμετοχή της στο κοινό νόμισμα:

1. Η συμμετοχή στην ευρωζώνη δίνει τη δυνατότητα στις ελληνικές τράπεζες να δανείζονται από την ΕΚΤ με πολύ χαμηλό επιτόκιο δίνοντας σαν ενέχυρο ομόλογα του ελληνικού δημοσίου. Σήμερα, το προνόμιο αυτό έχει χαθεί μια και τα ομόλογα του ελληνικού χρέους δεν βρίσκονται σε «επενδυτική βαθμίδα» κι επομένως η ΕΚΤ δεν τα δέχεται σαν ενέχυρο. Πριν τη χρεοκοπία, οι ελληνικές τράπεζες δάνειζαν το ελληνικό δημόσιο με υψηλά επιτόκια (4 με 5%) και τα ομόλογα που παίρνανε τα κατέθεταν σαν ενέχυρο στην ΕΚΤ για να μπορούν να δανείζονται το ποσό που δάνεισαν στο ελληνικό κράτος με το επιτόκιο της ΕΚΤ (0,05 %). Έτσι είχαν μια σίγουρη και σταθερή πηγή κέρδους και ταυτόχρονα πετυχαίνανε το **διπλασιασμό του κεφαλαίου τους**, καθώς το ποσό που δανείζανε στο ελληνικό κράτος το ανακτούσαν ατόφιο για να το ξαναδανείσουν στην ελληνική αγορά. Η ανάκαμψη του αξιόχρεου της ελληνικής οικονομίας είναι λοιπόν κρίσιμη για τις τράπεζες, καθώς θα τους προσφέρει ξανά πρόσβαση σε αυτήν την σίγουρη πηγή κέρδους. Οι τράπεζες, δηλαδή, χάρη στη συμμετοχή στην ευρωζώνη στην οποία απαγορεύεται να χρησιμοποιείται η κεντρική τράπεζα της χώρας σαν «δανειστής τελευταίας καταφυγής», απαγορεύεται δηλαδή η κεντρική τράπεζα να δανείζει το κράτος, αλλά το κράτος υποχρεώνεται

να δανείζεται μόνο από ιδιώτες, κερδίζουν από το δημόσιο χρέος. **Απομυζούν, δηλαδή, χάρη στη συμμετοχή στην ευρωζώνη, δημόσιο χρήμα το οποίο ενισχύει τα κέρδη τους.**

2. Η συμμετοχή στο ευρώ επιτρέπει σε μικρούς και μεγάλους κεφαλαιοκράτες **να αποθησαυρίζουν τα κέρδη τους σε σκληρό νόμισμα**, το οποίο μπορούν να το διαθέτουν είτε για επενδύσεις στο εξωτερικό είτε για αποταμίευση οπουδήποτε στον πλανήτη. Ας σκεφτούμε τι θα απαντούσε ένας μικροεπιχειρηματίας τη δεκαετία του '90 αν τον ρωτάγαμε: «Πώς θα σου φαινόταν για τα προϊόντα που πουλάς αντί να εισπράττεις δραχμές να εισπράττεις δολάρια, τα οποία να μπορείς να τα βγάζεις από τη χώρα χωρίς πρόβλημα;». Αυτό ακριβώς συμβαίνει με το ευρώ. Γι' αυτό και οι κεφαλαιοκράτες μικροί και μεγάλοι είναι αναφανδόν υπέρ της συμμετοχής στην ευρωζώνη. Την ίδια θετική στάση απέναντι στο ευρώ έχουν και εργαζόμενοι με υψηλές καταθέσεις.

3. Η συμμετοχή στο ευρώ προσφέρει επιπλέον και τη δυνατότητα πρόσβασης σε **φτηνή εργατική δύναμη**. Οι μετανάστες που έρχονται στη χώρα αναζητώντας εργασία έρχονται γιατί γνωρίζουν ότι θα εισπράξουν τις αμοιβές τους σε σκληρό νόμισμα και όχι σε υποτιμούμενες δραχμές. Αυτή η ροή φτηνού εργατικού δυναμικού ασκεί πίεση στις αμοιβές και, σε συνδυασμό με την αδυναμία του συνδικαλιστικού κινήματος να προστατεύσει τους μετανάστες εργάτες, αυξάνει τα περιθώρια κέρδους των (μικρών και μεγάλων) κεφαλαιοκρατών.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι υπάρχει ένα **ταξικό μπλοκ** οπαδών της συμμετοχής στην ευρωζώνη, που περιλαμβάνει από το χρηματιστικό κεφάλαιο μέχρι τη μικρή αστική τάξη και την εργατική αριστοκρατία. Αυτό το ταξικό μπλοκ αποτελεί μια κοινωνική συμμαχία που έχει **υλικό συμφέρον από τη συμμετοχή στην ευρωζώνη**. Αυτή η κοινωνική συμμαχία είναι πολύτιμη για την αστική τάξη, σε μια περίοδο που αναγκάστηκε –κάτω από την πίεση της κρίσης– να διαλύσει όλες τις άλλες κοινωνικές συμμαχίες της με τα διάφορα τμήματα των μισθωτών εργαζόμενων.

Επίσης, προκύπτει ότι **αυτοί που πραγματικά κυβερνάνε αυτήν τη χώρα δεν έχουν καμία διάθεση να χρησιμοποιήσουν τα προνόμια που τους δίνει η συμμετοχή της χώρας στην ευρωζώνη σαν διαπραγματευτικό όπλο**. Και όπως επιβεβαιώθηκε από την εμπειρία του 2015, θα κάνουν ότι είναι δυνατόν, **ακόμα και πραξικόπημα**, για να διασφαλίσουν αυτά τα προνόμια. Αυτό που δεν πρόκειται να κάνουν, είναι να αφήσουν μια εκλεγμένη κυβέρνηση να κάνει ό,τι γουστάρει και να χρησιμοποιεί σαν διαπραγματευτικό χαρτί αυτό που κατέκτησαν με πολύ κόπο.

Υπάρχει βέβαια και μια ακόμα πλευρά του ζητήματος: αν κάνουμε την **φανταστική υπόθεση εργασίας** ότι τελικά η Ελλάδα έβγαινε από την ευρωζώνη. Ποιες θα ήταν τελικά οι συνέπειες; Θα μπορούσε αυτή η εξέλιξη να αποτελέσει την αρχή μιας λύσης για το πρόβλημα του χρέους και για την έξοδο από την κρίση; Αν υποθέσουμε δηλαδή ότι η αστική τάξη δεν ήταν ταγμένη υπέρ της ευρωζώνης και δεν αντιδρούσε σε μια τέτοια εξέλιξη, τι θα έπρεπε να περιμένουμε από την επιστροφή στη δραχμή και τη σχεδόν βέβαιη υποτίμηση που θα ακολουθούσε;

Ένα πρόσφατο παράδειγμα από την Τουρκία δίνει την απάντηση. Εκεί η ραγδαία υποτίμηση της τουρκικής λίρας οδήγησε σε χρεοκοπία τον τούρκικο ΟΤΕ, του οποίου τα δάνεια είχαν συναφθεί σε δολάριο. Κάτι ανάλογο θα έπρεπε να περιμένουμε και στην Ελλάδα. Τα δάνεια έχουν συναφθεί σε ευρώ και θα πρέπει να αποπληρωθούν σε ευρώ. **Απόψεις που λένε ότι με το τύπωμα δραχμών θα μπορούσε να αποπληρωθεί εύκολα το χρέος δεν έχουν επαφή με την πραγματικότητα.** Επομένως, η επιστροφή στο εθνικό νόμισμα θα ήταν και πάλι το πρώτο βήμα μια συγκεκριμένης ακολουθίας γεγονότων, την οποία περιγράψαμε αναλυτικά πιο πάνω, που θα ξεκινούσε με τη δήλωση αδυναμίας αποπληρωμής του χρέους και θα κατέληγε στην απαλλοτρίωση της κεφαλαιοκρατικής ιδιοκτησίας. Και αυτό είναι κάτι που η αστική τάξη το καταλαβαίνει καλύτερα από τους ανεγκέφαλους «διανοούμενους» της Αριστεράς. Γι' αυτό οι κεφαλαιοκράτες και το πολιτικό τους προσωπικό αρνούνται κάθε συζήτηση για την έξοδο από το ευρώ. Γιατί, πέρα από τα προνόμια που τους προσφέρει, **η έξοδος δημιουργεί ανεξέλεγκτους κινδύνους για την ιδιοκτησία και τα προνόμιά τους.**

Γι' αυτό και **η πρόταση Σόιμπλε** για έξοδο από το ευρώ συνδυαζόταν με μια μεγάλη κεφαλαιακή ενίσχυση, όπως τουλάχιστον έχει μεταφερθεί από τους συνομιλητές του γερμανού υπουργού. Αυτό που πρότείνει ο Σόιμπλε στην ελληνική αστική τάξη, σε απλά ελληνικά, είναι το εξής: αφού δεν τα καταφέρνετε να ανταποκριθείτε στις μνημονιακές δεσμεύσεις και το πολιτικό σας σύστημα κοντεύει να διαλυθεί, αφού δηλαδή είστε ανίκανοι να αξιοποιήσετε τη στήριξη που σας προσφέρουμε σαν ΕΕ, θα χάσετε τα προνόμια της συμμετοχής στην ευρωζώνη, θα πετύχετε την αναγκαία προσαρμογή (ισοπέδωση μισθών, συντάξεων και εργασιακών δικαιωμάτων) μέσω της υποτίμησης και για να μην κινδυνέψετε με άτακτη χρεοκοπία και τις συνέπειές της, σας προσφέρουμε μια έκτακτη βοήθεια και από εκεί και πέρα βγάλτε τα πέρα μόνοι σας. Η πρόταση Σόιμπλε στόχευε στην απεμπλοκή των χωρών της ευρωζώνης από την ελληνική χρεοκοπία και παρείχε μια γενναία οικονομική βοήθεια προς την Ελλάδα, η οποία όμως μάλλον δεν θα ήταν επαρκής για να αποφευχθεί η άτακτη χρεοκοπία.

Για τους διανοούμενους που προτείνουν την επιστροφή στο εθνικό νόμισμα, αυτή η πολιτική δεν είναι μόνο ενταγμένη στην τακτική της σκληρής διαπραγμα-

τευσης, αλλά αποτελεί λύση στα αδιέξοδα της οικονομικής κρίσης. Κάτι τέτοιο φυσικά δεν ισχύει. Όσοι έχουν αυτήν τη θέση αδυνατούν να κατανοήσουν τη φύση της διεθνούς καπιταλιστικής κρίσης, σε πολλές περιπτώσεις θεωρούν ότι η κρίση στην Ελλάδα είναι κρίση ρευστότητας κι επομένως για να ξεπεραστεί αρκεί η επιστροφή στη δραχμή και η εντατική λειτουργία των μηχανών του εθνικού νομισματοκοπείου.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι οι οπαδοί του εθνικού νομίσματος υποστηρίζουν την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας μέσω της **υποτίμησης του εθνικού νομίσματος**. Η θέση αυτή είναι μια **αντεργατική θέση**, η οποία μάλιστα αποτελεί μια από τις **προτάσεις του ΔΝΤ** σε χώρες που μπαίνουν σε πρόγραμμα. Η υποτίμηση του εθνικού νομίσματος ενισχύει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, επειδή μειώνει τους εργατικούς μισθούς. Γι' αυτό και οι εργαζόμενοι δεν έχουν συμφέρον από μια τέτοια πολιτική.

Όμως, ούτε οι έλληνες κεφαλαιοκράτες χρειάζονται μια τέτοια πολιτική, καθώς έχουν πετύχει τα ίδια αποτελέσματα εντός ευρώ μέσω του μνημονίου. Γι' αυτό και οι προτάσεις που έχουν στο κέντρο τους την επιστροφή στο εθνικό νόμισμα και την υποτίμηση δεν έχουν καμία κοινωνική στήριξη και οι φορείς τους βρέθηκαν πολιτικά στο περιθώριο, παρά την προβολή που είχαν οι απόψεις τους.

3δ. Η μελέτη Λαπαβίτσα – Μαριόλη

Η ομάδα Λαπαβίτσα με τον τίτλο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΔΕΚΟΠ), παρουσίασε στις αρχές του 2017, ένα κείμενο που διαφημίστηκε από τους ίδιους σαν το «πιο τεκμηριωμένο πρόγραμμα».

Η πρότασή τους υποτιμά το ζήτημα του χρέους αφιερώνοντας περίπου 10 γραμμές κειμένου από τις συνολικά 105 σελίδες του κειμένου. Από αυτό το στοιχείο και μόνο γίνεται φανερό ότι δεν εξετάζουν στα σοβαρά τις συνέπειες που έχει η πρόταση που κάνουν για «στάση πληρωμών». Όπως αναφέρουν: «*Τέλος, η στάση πληρωμών του δημοσίου χρέους και το αίτημα για βαθιά διαγραφή του, θα γλιτώσει ένα σημαντικό όγκο πόρων σε ετήσια βάση, απελευθερώνοντας ταυτόχρονα τη χώρα από τα πολιτικά δεσμά της εξυπηρέτησης του χρέους*». Θεωρούν δηλαδή, περίπου δεδομένο ότι για να πραγματοποιηθεί η στάση πληρωμών αρκεί να υπάρχει βούληση και δεν βλέπουν περαιτέρω επιλοκές, ούτε θεωρούν αναγκαίο να μελετήσουν τις συνέπειες. Επιπλέον, μιλάνε για «*αίτημα για βαθιά διαγραφή*», η οποία προφανώς απευθύνεται προς τους δανειστές και την οποία επίσης θεω-

ρούν δεδομένη, θεωρούν δηλαδή ότι οι δανειστές θα συναινέσουν στη «βαθιά διαγραφή».

Η διαδικασία που προτείνουν περιγράφεται ως εξής: «*Η απόφαση για αναστολή των εξωτερικών πληρωμών, θα καταστήσει άμεσα ληξιπρόθεσμο το δημόσιο χρέος και συνεπώς η Ελλάδα δεν θα μπορέσει να εξοφλήσει τα ομόλογα που κατέχει η ΕΚΤ, ούτε να αποπληρώσει τα δάνεια του ΔΝΤ. Τα χρέη προς τον ΕΤΧΣ, τον ΕΜΣ και άλλες διμερείς/πολυμερείς οφειλές που προκύπτουν από τα προγράμματα «διάσωσης» έχουν μια μεγάλη περίοδο χάριτος. Αφού οι οφειλές καταστούν ληξιπρόθεσμες, η Ελλάδα θα πρέπει να κοινοποιήσει αίτημα για τη σύγκληση διεθνούς διάσκεψης για τη ρύθμιση του χρέους, και τη σημαντική διαγραφή μέρους του αρχικού κεφαλαίου.*» (σελ. 74, σημείο 4)

Εδώ, οι συντάκτες του κειμένου μας λένε με περίτεχνο και επιτηδευμένα καθησυχαστικό τρόπο, ότι αυτό που χρειάζεται είναι μια «μερική» παύση πληρωμών, στα δάνεια του ΔΝΤ και της ΕΚΤ, αφού τα άλλα έχουν μεγάλη περίοδο χάριτος. Επίσης, θεωρούν σίγουρο ότι οι δανειστές θα δεχτούν αυτή τη «διεθνή διάσκεψη» που προτείνουν, αποδεικνύοντας ότι δεν διδάχτηκαν απολύτως τίποτα από την εμπειρία του 2015. Τότε, σε ερώτηση προς τον τότε επικεφαλής του Eurogroup, Γερούν Ντάισελμπλουμ, εκείνος απάντησε ότι η Ευρώπη έχει μια **διαρκή διάσκεψη για το χρέος: το Eurogroup!!!** Το ότι οι πιστωτές που βρίσκονται πίσω από την ΕΚΤ είναι οι ίδιοι που δανείζουν την Ελλάδα μέσω του ΕΤΧΣ και του ΕΜΣ, μάλλον θεωρείται μια ασήμαντη λεπτομέρεια. Επίσης, επειδή την περίοδο που γράφτηκε το κείμενο, οι ελληνικές τράπεζες είχαν δανειστεί δεκάδες δισ. από το μηχανισμό ΕΛΑ της ΕΚΤ, αφιερώνουν δύο γραμμές κειμένου για αυτά τα δάνεια, γράφοντας: «*Ωστόσο, είναι απαραίτητη η προσεκτική νομική εκτίμηση των υποχρεώσεων αποπληρωμής προς το Ευρωσύστημα, καθώς και προς τον μηχανισμό Έκτακτης Ενίσχυσης Ρευστότητας (ΕΛΑ).*» (σελ. 75. σημείο 11), δηλαδή δεν προτείνουν τίποτα.

Οι συντάκτες του κειμένου δεν δείχνουν να κατανοούν ότι **η ενέργεια της στάσης πληρωμών είναι μια επιθετική ενέργεια προς τους δανειστές**, οι οποίοι έχουν πολλά όπλα για να αντιδράσουν. Και γι' αυτό δεν θα βρούμε σε αυτήν τη μελέτη κάποια αναφορά στις επιθετικές ενέργειες που έχουν τη δυνατότητα να ξεδιπλώσουν οι δανειστές, αλλά ούτε και στις αντιδράσεις των ελλήνων κεφαλαιοκρατών, οι οποίοι επίσης είναι κάθετα αντίθετοι σε μια τέτοια πολιτική. Έτσι, χωρίς να εξετάζουν τα δεδομένα που προκύπτουν από τη στάση πληρωμών και τη διαγραφή χρέους, **παρουσιάζουν ένα υπερ-αναλυτικό σχέδιο, το οποίο όμως δεν έχει πραγματική βάση.**

Όπως προκύπτει μάλιστα από το κείμενο, οι συντάκτες του έχουν την αυταπάτη ότι παρά τη στάση πληρωμών, η θέση της χώρας στο διεθνές σύστημα και οι σχέ-

σεις της με τους ιμπεριαλιστικούς οργανισμούς δεν πρόκειται να διαταραχθούν. Γι' αυτό γράφουν ότι: «Η Ελληνική Κεντρική Τράπεζα θα παραμείνει μέλος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, ακόμη και μετά την έξοδο από το Ευρωσύστημα.» (σελ. 75), ότι «Ιδιαίτερη σημασία για μια τέτοια πορεία, θα έχει η συμφωνία για καθεστώς «εξαίρεσης» από την ίδια την ΕΕ, μετά την έξοδο από την ΟΝΕ. Η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να διαπραγματευτεί την εφαρμογή ενός συστήματος «ρητρών εξαίρεσης», για την άσκηση στοχευμένων πολιτικών ανάπτυξης» (σελ. 72) και διακηρύττουν ότι στόχος τους είναι: «η διασφάλιση μιας μη-εχθρικής στάσης από τους δανειστές προς την Ελλάδα, σχετικά με την στάση πληρωμών του δημοσίου χρέους, τη βαθιά διαγραφή του, καθώς και τη διαγραφή μέρους του αρχικού κεφαλαίου» και «η εξασφάλιση αδιάλειπτης παροχής ρευστότητας από την ΕΚΤ προς τις τράπεζες, για μια περίοδο περίπου ενός έτους» (σελ. 71).

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι συγγραφείς αυτής της πρότασης έχουν πάρει **διαζύγιο με την πραγματικότητα**, καθώς όποιος θέλει να διατηρήσει τη σημερινή κατάσταση με τις διεθνείς συναλλαγές της χώρας να μένουν αδιατάρακτες, δηλαδή να εξακολουθεί να χρησιμοποιούν οι ελληνικές τράπεζες το ευρωπαϊκό σύστημα πληρωμών, να μην υπάρχουν εμπόδια στις εισαγωγές και τις εξαγωγές, να υπάρχουν καλές σχέσεις με τις χώρες της ΕΕ, κλπ, θα πρέπει να ξεχάσει οποιαδήποτε στάση πληρωμών, όπως και κάθε σκέψη για διαπραγμάτευση με στόχο τη «βαθιά διαγραφή» του χρέους, γιατί απλά δεν θα έχει κανένα όπλο σε αυτήν τη διαπραγμάτευση.

Τέλος, και οι συγγραφείς αυτής της μελέτης προτείνουν σαν βασική λύση την επιστροφή στη δραχμή και την υποτίμησή της και, για να ενισχύσουν τα επιχειρήματά τους για τα οφέλη μιας τέτοιας πολιτικής, διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα με τον ισχυρισμό ότι οι εξαγωγές της Ελλάδας δεν ενισχύθηκαν την περίοδο του μνημονίου. Στη σελίδα 29 γράφουν ότι: «Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 6, στην περίπτωση της Ελλάδας, όπου η προσαρμογή ήταν η πλέον βίαιη, οι εξαγωγές δεν έδειξαν κανένα δυναμισμό», όμως αναφέρονται σε ένα διάγραμμα στο οποίο **οι ελληνικές εξαγωγές φαίνονται να ανεβαίνουν από 20% του ΑΕΠ το 2009 στο 30 % του ΑΕΠ το 2014!!**

Και παρακάτω επιμένουν ότι: «Η ισχυρή εσωτερική υποτίμηση (εκτιμάται, σε διάφορες μελέτες, ότι, κατά την περίοδο 2009-2013, οι μέσοι πραγματικοί μισθοί μειώθηκαν κατά 24%) δεν οδήγησε σε ευσταθή και σημαντική άνοδο των εξαγωγών. Μάλιστα, σε σταθερές τιμές του έτους 2010, οι εξαγωγές μειώθηκαν κατά 3,3%, οι εισαγωγές μειώθηκαν κατά 15,5%, ενώ το μερίδιο των εξαγωγών της ελληνικής οικονομίας στις παγκόσμιες εξαγωγές μειώθηκε κατά 9,4% (σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας).»

Ωστόσο, τίποτα τέτοιο δεν προκύπτει από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ. Αντίθετα, φαίνεται ότι σε σταθερές τιμές του 2010 οι εξαγωγές αυξάνονται κατά 12% μεταξύ 2010 και 2015 (όχι μόνο ως ποσοστό του ΑΕΠ –το οποίο έχει συρρικνωθεί στα χρόνια της κρίσης– αλλά και σε απόλυτα νούμερα). Τα στοιχεία δείχνουν δηλαδή, ότι τα οφέλη που θα μπορούσε να προσφέρει η υποτιμημένη δραχμή στις εξαγωγές έχουν ήδη πραγματοποιηθεί με την Ελλάδα μέσα στην ευρωζώνη μέσω της εσωτερικής υποτίμησης.

Κι αυτό γιατί η υποτίμηση του νομίσματος που προτείνουν ο Λαπαβίτσας και η ομάδα του, όπως και η εσωτερική υποτίμηση στα χρόνια του μνημονίου, έχει έναν κοινό παρανομαστή: **τη μείωση των εργατικών μισθών.**

Συμπερασματικά: η πρόταση Λαπαβίτσα βασίζεται και αυτή στην αποτελεσματικότητα της διαπραγμάτευσης με τους δανειστές, θεωρεί ότι το πρώτο βήμα μιας «σκληρής διαπραγμάτευσης» πρέπει να είναι κάποια μορφή στάσης πληρωμών, χωρίς όμως να κατανοεί τι σημαίνει αυτό. Πρόκειται συνολικά για μια ανεδαιφική πρόταση που όπως ήταν λογικό δεν κατάφερε να πείσει και παρέμεινε στο περιθώριο, παρά τη διαφήμιση που της έγινε.

3ε. Η Επιτροπή Λογιστικού Ελέγχου (ΕΛΕ) το επαχθές χρέος και η απεχθής προσπάθεια αποβλάκωσης της εργατικής τάξης.

Αποψη που έκανε πολύ ντόρο και εμφανίστηκε σαν «μαγική λύση» στις αρχές του 2010. Σαν διεθνές παράδειγμα χρησιμοποιήθηκε ο Ισημερινός, ενώ εμφανίστηκε και μια πρωτοβουλία που ζήτηγε το σχηματισμό Επιτροπής Λογιστικού Ελέγχου για το ελληνικό χρέος.

Για την προώθησή αυτής της μαγικής λύσης αξιοποιήθηκε το **ντοκιμαντέρ γκρίζας προπαγάνδας «Debtocracy»**. Σταχυολογούμε μερικές ατάκες από το συγκεκριμένο ντοκιμαντέρ, που αξίζουν σχολιασμό:

«Στην παγκόσμια ιστορία δεκάδες χώρες αρνήθηκαν με επιτυχία να πληρώσουν χρέη για τα οποία δεν ευθύνονταν οι πολίτες. Το διεθνές δίκαιο προσέφερε συχνά βέλη στη φαρέτρα τους. Ένα απ' αυτά ήταν η έννοια του απεχθούς χρέους.» (Από 32':05'' μέχρι 33':20'').

Πρόκειται για **ψέμα**. Όντως υπήρξαν περιπτώσεις που κράτη αρνήθηκαν να πληρώσουν χρέη, όχι όμως επειδή για αυτά δεν ευθύνονται οι πολίτες τους, όπως

υπονοεί το ντοκιμαντέρ. Επίσης, υπονοείται ότι η έννοια του απεχθούς χρέους αξιοποιήθηκε για αυτήν την άρνηση πληρωμών, κάτι που δεν ισχύει. Η έννοια του απεχθούς ή επαχθούς χρέους **δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ** μέχρι και σήμερα.

«Η αμερικανική διπλωματία θα αποδείξει τελικά ότι το χρέος του Ιράκ είναι απεχθές και πως ο ιρακινός λαός δεν οφείλει να το πληρώσει.» (Από 39':05'' μέχρι 40':05'')

Πρόκειται για **ωμό ψέμα** και την πιο **άθλια φράση** ολόκληρου του ντοκιμαντέρ, καθώς αναφέρεται στην κατάσταση μετά την κατάληψη του Ιράκ από τους αμερικάνους. Η αμερικανική διπλωματία δεν απέδειξε τίποτα τέτοιο και **δεν χρειάζονται** να αποδείξει τίποτα τέτοιο. Ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός διέγραψε το 80% του χρέους μιας χώρας που είχε θέσει υπό κατοχή, γιατί αυτό το τμήμα του χρέους έπρεπε να αποπληρωθεί σε μια ανταγωνιστική ιμπεριαλιστική δύναμη (τη Γαλλία). Δηλαδή, ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός **με τη δύναμη των όπλων του**, κατέλαβε μια ξένη χώρα και κατάφερε ένα σημαντικό οικονομικό πλήγμα στην ανταγωνιστριά του Γαλλία.

Στη συνέχεια του ντοκιμαντέρ, ακούμε την εκφωνήτρια να λέει ότι οι ΗΠΑ συνειδητοποίησαν ότι θα νομιμοποιούσαν την έννοια του απεχθούς χρέους και στη συνέχεια εμφανίζεται ο Eric Toussaint (ο οποίος συμμετείχε και στην ελληνική επιτροπή αλήθειας για το χρέος) και λέει ότι η διαγραφή του 80% του χρέους του Ιράκ συμφωνήθηκε στο κλαμπ του Παρισιού χωρίς όμως να χρησιμοποιηθεί η έννοια του απεχθούς χρέους, ώστε να μη δημιουργηθεί προηγούμενο. Έτσι, μέσα σε ενάμιση λεπτό ντοκιμαντέρ περνάμε από το *«η αμερικανική διπλωματία θα αποδείξει τελικά ότι το χρέος του Ιράκ είναι απεχθές...»* στο ότι η έννοια του απεχθούς χρέους δεν χρησιμοποιήθηκε.

Στη συνέχεια, (41':58" ως 42':21") ακούμε ότι: *«Το Ιράκ κατάφερε να διαγράψει ένα μεγάλο τμήμα του χρέους του με τις πλάτες μιας αυτοκρατορίας. Μια άλλη χώρα όμως, αποφάσισε να σταθεί στα δικά της πόδια και να τα βάλει με το ΔΝΤ και τους μεγάλους δανειστές της. Κατάφερε να αποδείξει ότι το χρέος της ήταν όχι μόνο απεχθές, αλλά παράνομο και αντισυνταγματικό. Καλώς ήρθατε στον Ισημερινό.»*

Εδώ αφήνεται να δημιουργηθεί η εντύπωση ότι η διαδικασία λογιστικού ελέγχου του χρέους και ο χαρακτηρισμός του σαν απεχθούς οδηγεί σε αποτελέσματα. Όμως τίποτα τέτοιο δεν ίσχυσε στον Ισημερινό και το ντοκιμαντέρ μεταδίδει άλλη μια **ανακρίβεια**.

«Έχοντας τα στοιχεία από την επιτροπή, [Σ.Σ.: λογιστικού ελέγχου] η κυβέρνηση απέδειξε ότι το χρέος είναι μη νομιμοποιημένο και ανακοίνωσε παύση πληρωμών

για το 70% του ομολογιακού χρέους του Ισημερινού» (Από 52':57" μέχρι 53':06")

Ένα ακόμα **ψέμα**. Η κυβέρνηση αρνήθηκε να αποπληρώσει το τοκομερίδιο ενός ομολόγου έκδοσης Δεκεμβρίου 2005, το οποίο τελικά αποπλήρωσε ένα μήνα αργότερα. Δεν χρησιμοποίησε πουθενά το πόρισμα της ΕΛΕ του Ισημερινού και δεν θα μπορούσε άλλωστε να το χρησιμοποιήσει πουθενά.

Στο 53':07" και μέχρι το 53':33" του ντοκιμαντέρ εμφανίζεται κάποιος που λέει ότι: «Οι κάτοχοι του χρέους άρχισαν να πωλούν τα ομόλογα στο 20 % της αξίας τους.», ότι «Η κυβέρνηση άρχισε μυστικά να τα αγοράζει» και ότι «Με 800 εκ. αγόρασε 3 δις.».

Κι εδώ έχουμε πάλι **ανακρίβειες**. Πράγματι, οι κάτοχοι ομολόγων του χρέους του Ισημερινού, τρομοκρατημένοι από το ότι η κυβέρνηση καθυστέρησε μια πληρωμή κατά ένα μήνα, πούλαγαν όσο – όσο τα ομόλογα που κατείχαν. Η κυβέρνηση δεν άρχισε να τα αγοράζει μυστικά, αλλά έκανε δημόσια προσφορά που αφορούσε ομόλογα αξίας 3 δις, τα οποία και αγόρασε στο 30% της αξίας τους αντικαθιστώντας τα με ομόλογα αξίας 900 εκατομμυρίων δολαρίων. Αγόρασε δηλαδή χρέος 3 δις με 900 εκατομμύρια.

Για να συνοψίσουμε λοιπόν, τα γεγονότα που έγιναν στον **Ισημερινό** και που συσκοτίζονται στο εν λόγω «ντοκιμαντέρ»:

Το Εξωτερικό Χρέος του Ισημερινού στο τέλος του 2008 υπολογιζόταν σε περίπου 3,5 δις. δολάρια και αντιστοιχούσε στο 19,0% του ΑΕΠ της χώρας.

Η επιτροπή για το χρέος (Comision para la Auditoria Integral del Credito Publico ή CAIC από τα αρχικά της), συστήθηκε το 2007, αμέσως μετά την εκλογή του Ραφαέλ Κορέα στην προεδρία, τον Ιανουάριο του ίδιου έτους. Το πόρισμα της επιτροπής χαρακτήριζε σχεδόν το σύνολο του χρέους της χώρας σαν επαχθές (Odious Debt).

Ο πρόεδρος Κορέα στις 20 Νοεμβρίου 2008, κατά τη επίσημη παρουσίαση του πορίσματος της Επιτροπής, δήλωσε ότι: «θα επιδιώξει να μην πληρώσει το διεφθαρμένο και παράνομο εξωτερικό χρέος». Ένα μήνα μετά, στις 15 Δεκεμβρίου 2008, ένα τοκομερίδιο ύψους 30,5 εκ. δολαρίων των δεκαετών ομολόγων έκδοσης Δεκεμβρίου 2005 και λήξης 2015, ανακοινώθηκε ότι δεν θα πληρωθεί. Στις 20 Δεκεμβρίου, ο Κορέα δήλωσε ότι όλες οι υποχρεώσεις που έχει αναλάβει η κυβέρνηση του Ισημερινού θα εξυπηρετούνται κανονικά και τούτο παρότι σύμφωνα με την Έκθεση της Επιτροπής CAIC σχεδόν το σύνολο του χρέους ήταν παράνομο, ανήθικο και επαχθές. Στα μέσα Ιανουαρίου 2009, η κυβέρνηση ξαφνικά αποφάσισε να πληρώσει το τοκομερίδιο του Ομολόγου 2015, που δεν είχε πληρωθεί στις

15 Δεκεμβρίου.

Αυτή η επιλεκτική αθέτηση πληρωμών, οδήγησε σε κατάρρευση τις τιμές των ομολόγων στη δευτερογενή αγορά. Έτσι στις 20 Απριλίου 2009, η κυβέρνηση ανακοίνωσε μια προσφορά-πρόταση επαναγοράς των ομολόγων με ημερομηνία λήξης το 2012 και το 2030 στο 30% της αξίας τους.

Με τον τρόπο αυτό αγοράστηκε περίπου το 91,0% των ομολόγων, δηλαδή εξαγοράστηκαν ομόλογα ονομαστικής αξίας 3 δισ. δολαρίων έναντι 900 εκατ. δολαρίων. Επίσης μια ακόμη επαναγορά έγινε τον Νοέμβριο του 2009. Στο τέλος του 2009 είχε επαναγοραστεί περίπου το 95,0% των ομολόγων με ημερομηνία λήξης 2012 και 2030.

Ο Ραφαέλ Κορέα χρησιμοποίησε την Επιτροπή λογιστικού ελέγχου για να τρομοκρατήσει τους πιστωτές και να επαναγοράσει μεγάλο μέρος του χρέους του Ισημερινού στο 30% της αξίας του.

Ο Κορέα απέφυγε συστηματικά να χαρακτηρίσει παράνομα τα ομόλογα, τις υποχρεώσεις των οποίων αρνήθηκε να εξυπηρετήσει. Ενώ στην πολιτική ρητορεία χρησιμοποιούσε ευρέως την ορολογία του «επαχθούς χρέους» ως μέσου για την άρνηση του δημόσιου χρέους, στην πράξη απέφυγε να την επικαλεσθεί αλλά κυρίως να τη χρησιμοποιήσει πρακτικά. Κι αυτό γιατί παρά την εντατική συζήτηση στην πολιτική και την ακαδημαϊκή σφαίρα, η έννοια του «επαχθούς χρέους» δεν έχει ποτέ χρησιμοποιηθεί σε Διεθνές Δικαστήριο.

Στην περίπτωση του Ισημερινού, το χρέος της χώρας ήταν προς ιδιώτες και όχι προς άλλα κράτη. Η επαναγορά χρέους που ολοκλήρωσε η κυβέρνηση της χώρας, **δεν μπορεί να γίνει στην περίπτωση της Ελλάδας**, που το μεγαλύτερο μέρος του χρέους της βρίσκεται στα χέρια άλλων κρατών και διεθνών οργανισμών.

Το συμπέρασμα είναι ότι **μια επιτροπή λογιστικού ελέγχου του χρέους, από μόνη της, δεν μπορεί να καταφέρει τίποτα**. Έχει νόημα, αν η κυβέρνηση έχει βούληση να την αξιοποιήσει σε μια πολιτική σύγκρουσης με τους δανειστές, με παύση πληρωμών και διαγραφή χρέους. Η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ –όπως αποδείχθηκε στην πράξη– καμία διάθεση τέτοιας σύγκρουσης δεν είχε. Γι' αυτό και η ομάδα του Μαξίμου υπονόμωσε τη λειτουργία της επιτροπής αλήθειας για το δημόσιο χρέος και προσπάθησε να υποσκάψει το κύρος της. Η συγκρότηση της επιτροπής αλήθειας έδινε το «λάθος» μήνυμα στην τρόικα, μήνυμα ανυπακοής και σύγκρουσης.

Από τα παραπάνω, γίνεται φανερό ότι οι συντελεστές του «ντοκιμαντέρ» «Debtocracy», είτε δεν έκαναν την παραμικρή δημοσιογραφική έρευνα και κατάπιαν αμάσητη τη σχετική προπαγάνδα είτε ακόμα χειρότερα **εξαπάτησαν συνειδητά το**

κοινό. Σε κάθε περίπτωση, επειδή αυτό το κείμενο θα παρουσιαστεί δημόσια, τους δηλώνουμε ότι **είναι ευπρόσδεκτοι σε οποιαδήποτε ανοιχτή συζήτηση οργανώσουμε για να δώσουν εξηγήσεις για τις παραλείψεις τους.**

Το πιο βασικό σε αυτήν την ιστορία είναι ότι η ΕΛΕ που σχηματίστηκε στον Ισημερινό έβγαλε πόρισμα που χαρακτήριζε το χρέος επαχθές, αλλά αυτό το πόρισμα η κυβέρνηση δεν το έκανε τίποτε άλλο από το να το ανακοινώσει δημόσια. Και η αλήθεια είναι ότι δεν μπορούσε να το κάνει τίποτε άλλο, καθώς **δεν υπάρχει καμία διαδικασία στο διεθνές δίκαιο** που να καθιστά το πόρισμα αυτό αξιοποιήσιμο. Μια τέτοια επιτροπή έχει μόνο **πολιτική σημασία**. Δείχνει στο λαό την αποφασιστικότητα της κυβέρνησης να συγκρουστεί με τους πιστωτές και τρομοκρατεί τους πιστωτές, οι οποίοι γίνονται πιο δεκτικοί σε ενδεχόμενο «κούρεμα».

Στις δύο περιπτώσεις που αναφέρει το «Debtocracy» (Κούβα και Ιράκ), όπως και σε άλλες περιπτώσεις που είχαμε σημαντική διαγραφή χρέους (π.χ. Σοβιετική Ρωσία) η (πλήρης ή σχεδόν πλήρης) διαγραφή του κρατικού χρέους βασίστηκε **στην ισχύ των όπλων, δηλαδή στη βασική αρχή του διεθνούς δικαίου που υπάρχει στην πραγματικότητα. Διεθνές δίκαιο που βασιίζεται σε αρχές και νόμους και μπορεί να διαγράψει επαχθή χρέη υπάρχει μόνο στη φαντασία κάποιων αφελών.**

Και απ' ό,τι φαίνεται αφελείς ή «αφελείς» υπάρχουν αρκετοί. Την ίδια περίοδο που εμφανίστηκε το εν λόγω δημιούργημα, εμφανίστηκε μια πρωτοβουλία που διεκδικούσε το σχηματισμό ΕΛΕ για τη διερεύνηση του ελληνικού χρέους. Το κείμενο της πρωτοβουλίας είχε 200 υπογραφές από ένα ευρύ φάσμα δυνάμεων που ξεκίναγε από τους διαφωνούντες του –τότε ακόμα ισχυρού– ΠΑΣΟΚ, ενώ η πρωτοβουλία αυτή στηρίχθηκε πολιτικά από τον ΣΥΡΙΖΑ και την ΑΝΤΑΡΣΥΑ.

Η πρωτοβουλία αυτή βοήθησε στον αποπροσανατολισμό του κινήματος και στην ενίσχυση της αστικής αντίληψης στις γραμμές της εργατικής τάξης, γιατί:

1. Καλλιέργησε την ψευδαίσθηση ότι είναι δυνατόν να υπάρξει απαλλαγή από το βραχνά του δημόσιου χρέους με νομικά μέσα, με επίκληση του διεθνούς δικαίου και χωρίς σύγκρουση με τον διεθνή περίγυρο. Κι αυτό την περίοδο που η εργατική τάξη έπρεπε να συνειδητοποιήσει ότι η διαγραφή του χρέους σημαίνει τουλάχιστον σύγκρουση με την ΕΕ, το ΔΝΤ, το ΝΑΤΟ και το συνολικό πλέγμα των διεθνών οργανισμών που αποτελούν τους θεματοφύλακες αυτού του διεθνούς «δικαίου» που βασιίζεται στο νόμο του ισχυρότερου.

2. Συνέβαλε στη συσκότιση των αιτίων της κρίσης κατευθύνοντας την εργατική τάξη στην αποβλάκωση και την αναζήτηση συνομοσίων. Όπως έγραφε το κείμενό της εν λόγω πρωτοβουλίας: *«Είναι επίσης [ΣΣ: η ΕΛΕ] δημοκρατική απαίτηση του ελληνικού λαού που σηκώνει το βάρος της κρίσης και θέλει να*

γνωρίζει τις αιτίες της». Κατά την πρωτοβουλία για την ΕΛΕ, λοιπόν, δεν έχουμε κρίση του καπιταλισμού, κρίση υπερσυσσώρευσης που στην Ελλάδα εκδηλώνεται –μεταξύ άλλων– και με την εκτόξευση του δημόσιου χρέους. Οι αιτίες της κρίσης δεν βρίσκονται στους νόμους κίνησης του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, αλλά είναι άγνωστες και κρύβονται στις δανειακές συμβάσεις που έχει υπογράψει το ελληνικό κράτος. Οι οπαδοί της ΕΛΕ αναζητούσαν αποδιοπομπαίους τράγους, **πρόσωπα που «ευθύνονται για την κρίση»**, σε αντίθεση με οποιαδήποτε προσπάθεια επιστημονικής ανάλυσης και αποκάλυψης των νόμων κίνησης του κεφαλαίου.

3. Αντιμετώπισε το ζήτημα του χρέους σαν ένα **«εθνικό ζήτημα»**, ενώ δεν ήταν και δεν είναι τέτοιο. Στο κείμενο τους αναφέρουν ότι: *«Η επιδίωξη της ΕΛΕ θα είναι να συνδράμει την Ελλάδα ώστε να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για να αντιμετωπίσει το βάρος του χρέους.»* Η Ελλάδα βέβαια περιλαμβάνει διαφορετικές τάξεις με αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα. Και σε μια ταξική κοινωνία, κάθε πολιτική πράξη ή παράλειψη δρα υπέρ κάποιας τάξης. Όσοι παραβλέπουν την ύπαρξη τάξεων ή –ακόμα χειρότερα– θεωρούν ότι μπορούν να κάνουν πολιτική που να ενώνει όλες τις τάξεις, δυστυχώς δρουν πάντοτε, ηθελημένα ή αθέλητα, υπέρ των συμφερόντων της κυρίαρχης τάξης.

3στ. Η Επιτροπή Αλήθειας του Δημόσιου Χρέους

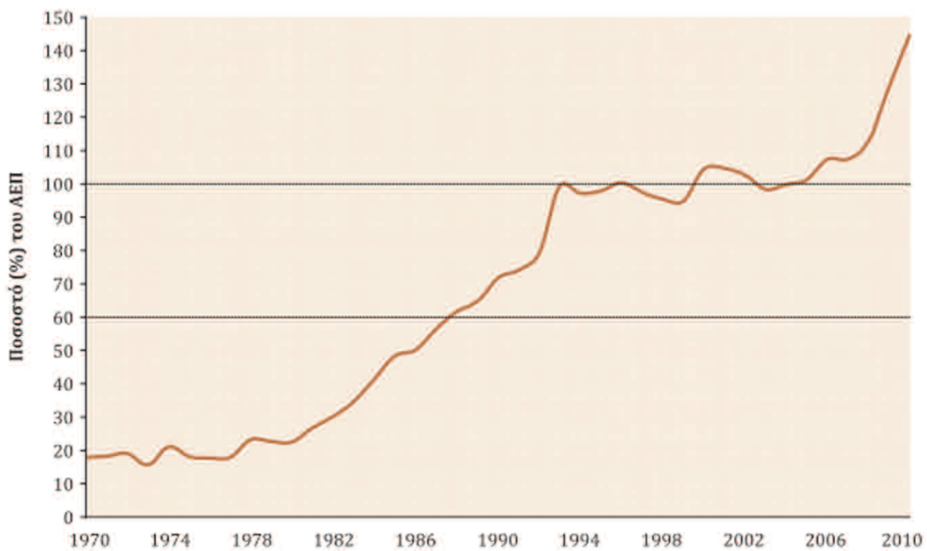
Μετά την εκλογή του ΣΥΡΙΖΑ στην κυβέρνηση τον Ιανουάριο του 2015, συγκροτήθηκε η ελληνική ΕΛΕ που βαφτίστηκε «Επιτροπή Αλήθειας Δημόσιου Χρέους». Η επιτροπή κατέληξε σε πόρισμα το οποίο δημοσιοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2015. Το τελευταίο κεφάλαιο του πορίσματος με τίτλο «Νομικές βάσεις για την αποκήρυξη και την αναστολή αποπληρωμής του ελληνικού δημόσιου χρέους», επιβεβαιώνει ότι **δεν υπάρχει καμία διαδικασία του διεθνούς δικαίου στην οποία θα μπορούσε να αξιοποιηθεί το πόρισμα**, καθώς δεν αναφέρει καμία. Καταλήγει στο ότι η Ελλάδα έχει το δικαίωμα με βάση το διεθνές δίκαιο να κηρύξει μονομερή στάση πληρωμών και να μην αποπληρώσει το χρέος της.

3ζ. Συμπέρασμα: Η αναζήτηση του «τρίτου δρόμου» είναι μάταιη

Οι προτάσεις που κυριάρχησαν στο «αντιμνημονιακό μπλοκ» της περιόδου 2010–2015 είχαν κοινό στοιχείο την αναζήτηση ενός ενδιάμεσου «τρίτου δρόμου» ανάμεσα στη μνημονιακή πολιτική και την επανάσταση. Η ανεδαφικότητά τους αποδεικνύεται με λογικά επιχειρήματα, όμως το βασικό επιχείρημα εναντίον τους είναι η ίδια η εμπειρία που απέδειξε πέρα από κάθε λογική αμφιβολία ότι: η έξοδος από το ευρώ δεν αποτελεί «διαπραγματευτικό όπλο», το χρέος δεν μπορεί να διαγραφεί με νομικές ενέργειες, η διαπραγμάτευση με τους δανειστές δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να καταλήξει σε μια πολιτική ανύψωσης του βιοτικού επιπέδου της εργατικής τάξης.

Χρέος γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό [%] του ΑΕΠ, Ελλάδα, 1970 - 2010

4. Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας και γιατί δεν χρεοκοπούμε

4α. Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας: αιτίες

Οι ίδιοι οι αστοί αναλυτές αναλύουν την εξέλιξη του δημόσιου χρέους της Ελλάδας σε τρεις κύριες περιόδους.

Η πρώτη περίοδος περιλαμβάνει τη διακυβέρνηση της χώρας κυρίως από το ΠΑΣΟΚ, από το 1981, και φτάνει έως το 1993. Το χρέος της Ελλάδας από 23% του ΑΕΠ (672 δισ. δρχ.) το 1981 εκτινάσσεται στο 101% (23.000 δισ. δρχ. ή 68,8 δισ. ευρώ) του ΑΕΠ το 1993.

Ακολουθεί η περίοδος της 10ετίας του '90, από το 1993 ως και το 2007, η οποία περιλαμβάνει την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωζώνη το 2001. Σ' αυτήν την περίοδο, μπορούμε να διακρίνουμε την προσπάθεια του ελληνικού καπιταλισμού να εισέλθει στο ευρώ από το 1993 έως το 2001, η οποία οδήγησε σε περιοριστικές πολιτικές, όπως αποκαλείται ευφημηστικά η λιτότητα σε βάρος της εργατικής τάξης από τους αστούς οικονομολόγους, και την πρώτη περίοδο της εισόδου του ευρώ, από το 2001 έως το 2007, όπου οι ρυθμοί ανάπτυξης είναι ιδιαίτερα υψηλοί. Το χρέος αυτή την περίοδο σταθεροποιείται στο ύψος του 100% του ΑΕΠ. Αυτό δεν σημαίνει ότι το χρέος έμεινε στάσιμο. Αντιθέτως, αυξήθηκε δραστικά σε απόλυτους αριθμούς αλλά την ίδια στιγμή αυξανόταν και το ΑΕΠ. Το 1993 ήταν, όπως είπαμε, 68,8 δισ. ευρώ αλλά το 2007 το χρέος ανήλθε στα 216,4 δισ. ευρώ. Η αύξηση του ΑΕΠ, που την περίοδο από το 2001 έως το 2007 είχε ετήσιο ρυθμό αύξησης 4,2%, απέκρυβε τη διόγκωση του χρέους.

Από το 2007 ξεκινά μια περίοδος κατά την οποία το χρέος αυξάνεται όχι μόνο σε απόλυτους αριθμούς αλλά και ως ποσοστό του ΑΕΠ. Η αύξηση του χρέους, που αποκρύπτονταν λόγω της παράλληλης ανόδου του ΑΕΠ, έγινε πλέον ορατή καθώς η άνοδος του ΑΕΠ ανακόπηκε (το 2008, το ΑΕΠ εμφάνισε μείωση 0,8%). Ταυτόχρονα, αυξήθηκαν οι δαπάνες. Μεταξύ 2005 και 2009 αυξήθηκαν οι κρατικές δαπάνες από το 44,6% στο 53,9% επί του ΑΕΠ. Τα έσοδα αντίθετα μειώθηκαν το ίδιο διάστημα από το 39% στο 38%. Το χρέος την ίδια περίοδο αυξήθηκε από τα 184 στα 300 δισ. ευρώ (διάγραμμα σελ. 42).

Οι αστοί αναλυτές και οι πολιτικοί εκπρόσωποι της αστικής τάξης ρίχνουν τις ευθύνες της αύξησης των δανειακών αναγκών στους πολιτικούς της χώρας, ανάλογα με τις πολιτικές τους προτιμήσεις, δηλαδή είτε στο ΠΑΣΟΚ (του Σημίτη και

των δύο Παπανδρέου), είτε στη ΝΔ (του Κώστα Καραμανλή). Μερικές πιο γελοίες αναλύσεις επιρρίπτουν ευθύνη στον επικεφαλής της ΕΛΣΤΑΤ που, μέσω του νέου υπολογισμού των δαπανών του ελληνικού δημοσίου, αποκάλυψε μεγαλύτερα ελλείμματα. Αυτές οι θεωρήσεις είναι ολοφάνερα κοντόφθαλμες και απολογητικές. Το πρόβλημα του χρέους του ελληνικού δημοσίου είναι πραγματικό και δεν οφείλεται στη μια ή στην άλλη πολιτική απόφαση, ή πολύ περισσότερο στην εργασία ενός υπαλλήλου. Οφείλεται στην ταξική ουσία του αστικού κράτους που ρόλος του είναι να εξυπηρετεί τις ανάγκες αναπαραγωγής του κεφαλαίου. Οι ίδιοι αυτοί αναλυτές, όταν αναφέρουν τις αιτίες που φούσκωσαν το χρέος στην περίοδο Σημίτη ή στην περίοδο Καραμανλή (ανάλογα με τις προτιμήσεις), προσδιορίζουν ως αιτίες τα εξοπλιστικά προγράμματα, τις ανάγκες των επενδυτικών προγραμμάτων (δηλ. την ενίσχυση των κρατικοδίαιτων κεφαλαιοκρατών), τις εγγυήσεις προς τις τράπεζες και φυσικά την επέκταση του δημόσιου τομέα, δηλαδή τις προσλήψεις εργαζομένων προς εκμαυλισμό συνειδήσεων. Σ' αυτά πρέπει να προσθέσουμε τα δεκάδες δισ. που ξοδεύει ο δημόσιος τομέας στις συμβάσεις για προμήθειες αγαθών και υπηρεσιών από τον ιδιωτικό τομέα (π.χ., στις προμήθειες ιατρικώνσκευασμάτων από τη Novartis) στα οποία πρέπει να συμπεριληφθούν και οι ανάλογες μίζες για πολιτικούς και διοικητικούς υπαλλήλους του αστικού κράτους.

Όμως, ακόμα και αυτές οι αναλύσεις αγγίζουν μόνο την επιφάνεια. Σε τελική ανάλυση το αστικό κράτος πάντοτε εξυπηρετούσε την αναπαραγωγή του κεφαλαίου. Αυτό δεν είναι απαραίτητο να γίνεται με αύξηση του δανεισμού και με τη δημιουργία υπέρογκων χρεών. Όμως, μια σειρά από διαδικασίες κάνουν αυτή την επιλογή σχεδόν μονόδρομο.

Η ανάγκη για πιο επιθετική πολιτική υπέρ του κεφαλαίου, που έγινε ο κανόνας από τη δεκαετία του '70, οδήγησε, για παράδειγμα, σταδιακά στη μείωση της φορολογίας του μεγάλου κεφαλαίου [Βέβαια, το μεγάλο κεφάλαιο στην Ελλάδα και ιδιαίτερα το εφοπλιστικό απολάμβανε φορολογική ασυλία πάντοτε, είτε γιατί ήταν νομικά κατοχυρωμένη (όπως για το εφοπλιστικό κεφάλαιο και την εκκλησία), είτε γιατί το κράτος δεν απαιτούσε από τους καπιταλιστές να πληρώσουν τους φόρους τους]. Ταυτόχρονα, ενισχύθηκε η δυνατότητα του μεγάλου κεφαλαίου να φοροδιαφεύγει λόγω της διεθνοποίησής του, μεταφέροντας τα κέρδη του σε φορολογικούς παραδείσους. Επιπλέον, στην Ελλάδα η αστική τάξη για μεγάλο διάστημα οικοδομούσε τις κοινωνικές της συμμαχίες με τη μικρή αστική τάξη επιτρέποντας στους μικροαστούς να φοροδιαφεύγουν. Αυτές οι πολιτικές οδηγούσαν σταθερά στη μείωση των εσόδων του δημοσίου, τα οποία έπρεπε να αναπληρωθούν με δάνεια.

Από την άλλη, η αδυναμία του ελληνικού κεφαλαίου, σε σχέση με τα πιο ισχυρά κεφάλαια των αναπτυγμένων ιμπεριαλιστικών χωρών, σήμαινε, επίσης, ότι το

αστικό κράτος αναλάμβανε πιο συστηματικά και δραστήρια διάφορες λειτουργίες ενίσχυσης του κεφαλαίου. Από τα διάφορα αναπτυξιακά πακέτα, την οργάνωση των υποδομών, μέχρι και την εξαγορά συνειδήσεων της εργατικής τάξης, του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα (στην Ελλάδα, η συνδικαλιστική γραφειοκρατία και η εργατική αριστοκρατία αναπτύχθηκε με κρατικό χρήμα· και οι προσλήψεις στον δημόσιο τομέα χρησιμοποιήθηκαν συστηματικά από τις διάφορες κυβερνήσεις για την άμβλυνση της ταξικής συνείδησης και των κοινωνικών εντάσεων), το αστικό κράτος αναλάμβανε δαπάνες που σκοπό τους είχαν τη σταθερότητα της εξουσίας του κεφαλαίου στην Ελλάδα. Όμως, όλα αυτά αύξαναν τις δαπάνες.

Στη βάση αυτής της πολιτικής, που μειώνει τα έσοδα και αυξάνει τις δαπάνες, βρίσκεται η αδυναμία του ελληνικού κεφαλαίου να είναι ανταγωνιστικό. Σε πιο αναπτυσσόμενες οικονομίες, για παράδειγμα, τις λειτουργίες εκμαυλισμού των συνειδήσεων της εργατικής τάξης τις αναλαμβάνουν οι ίδιοι οι καπιταλιστές που είναι αρκετά ισχυροί, καθώς εκμεταλλεύονται και τις εργατικές τάξεις των λιγότερο αναπτυσσόμενων χωρών, ώστε να δημιουργούν τη δική τους εργατική αριστοκρατία χωρίς τη βοήθεια του αστικού κράτους. Ιδιαίτερα, η έκθεση των Ελλήνων καπιταλιστών στον ανταγωνισμό της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας αστικής τάξης μετά την είσοδο στην ΕΟΚ, μετέπειτα ΕΕ, και η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, που εξάλειψε τη δυνατότητα χρήσης της νομισματικής πολιτικής για την προστασία του εγχώριου κεφαλαίου και ήρε κάθε προστατευτισμό, αποκάλυψε όλη την αδυναμία του ελληνικού κεφαλαίου και τον κρατικοδίαιτο χαρακτήρα του, παρόλο που η είσοδος στην ΕΕ και την Ευρωζώνη είναι στρατηγική επιλογή των Ελλήνων κεφαλαιοκρατών για την αναβάθμισή τους στο διεθνή καταμερισμό εργασίας. Από την άλλη, η δυνατότητα του εύκολου μακροπρόθεσμου και με χαμηλά επιτόκια δανεισμού, λόγω της συμμετοχής στη ζώνη του Ευρώ, οδήγησε στην εκτόξευση του δανεισμού, κρατικού αλλά και ιδιωτικού, μετά το 2001.

Μ' αυτήν την έννοια, η Ελλάδα δεν είχε μια «κρίση χρέους», δηλ. μια κρίση που βασίστηκε σε κάποιες άστοχες πολιτικές επιλογές, αλλά μια βαθιά συστημική κρίση του ιδιαίτερου καπιταλιστικού τρόπου ανάπτυξής της. Η αλλαγή αυτού του τρόπου ανάπτυξης είναι ζητούμενο και για την αστική τάξη και για το προλεταριάτο. Για την αστική τάξη, απαιτεί ολομέτωπη επίθεση εναντίον του προλεταριάτου αλλά και των μικροαστών. Για το προλεταριάτο, **ανάπτυξη προς όφελός του απαιτεί την ανατροπή της κυριαρχίας του κεφαλαίου**, δηλαδή απαιτεί επανάσταση. Μέση οδός δεν υπάρχει.

4β. Η απάντηση της αστικής τάξης στην «κρίση χρέους»

Η απάντηση στην κρίση του ελληνικού καπιταλισμού από τη σκοπιά της αστικής τάξης κωδικοποιήθηκε με τον όρο «μνημόνια». Τα μνημόνια ήταν η απάντηση της ντόπιας αστικής τάξης σε συνεργασία με την ευρωπαϊκή για την αποφυγή της χρεοκοπίας, δηλαδή τη στάση πληρωμών προς τους δανειστές. Τρία απανωτά μνημόνια κατάφεραν να διασώσουν τους δανειστές του ελληνικού δημοσίου (κυρίως γαλλικές και γερμανικές, αλλά και ελληνικές τράπεζες που κατείχαν ομόλογα του ελληνικού δημοσίου), μεταφέροντας το βάρος της αποπληρωμής στην εργατική τάξη της Ελλάδας (και αντιστοίχως της Ευρώπης). Αυτό έγινε μέσα από τις εξής διαδικασίες:

Α. Δημοσιονομική πολιτική λιτότητας. Σκοπός της λιτότητας (μείωση δαπανών και αύξηση των εσόδων) ήταν η δημιουργία επαρκών πλεονασμάτων ώστε το ελληνικό δημόσιο να μην χρειάζεται νέο δανεισμό και ταυτόχρονα να μπορεί να αποπληρώνει τους δανειστές του που πλέον ήταν κράτη (τα κράτη της Ευρωζώνης, αλλά και τα κράτη που συμμετέχουν στην ΕΚΤ και το ΔΝΤ). Η λιτότητα σημαίνει μείωση μισθών και συντάξεων, περικοπή δαπανών για κοινωνικές δαπάνες (για παράδειγμα, μείον 42% στις δημόσιες δαπάνες υγείας στο διάστημα 2009-2018, πράγμα που συμβάλει ενεργά στην αύξηση των δαπανών για την αγορά υπηρεσιών υγείας από τον ιδιωτικό τομέα), απολύσεις στο δημόσιο. Από την άλλη, σημαίνει αύξηση των εσόδων μέσω άγριας φοροαφαίμαξης της εργατικής τάξης (αύξηση άμεσων και έμμεσων φόρων με μείωση των φορολογικών ορίων, αύξηση ΦΠΑ, επιβολή του ΕΝΦΙΑ, κτλ). Εργαλείο της μείωσης δαπανών και αύξησης της κερδοφορίας του μεγάλου κεφαλαίου είναι και οι ιδιωτικοποιήσεις, παρόλο που το δημόσιο μπορεί να χάνει έσοδα από το ξεπούλημα υποδομών και υπηρεσιών στο ιδιωτικό κεφάλαιο. Επεκτείνονται όμως όχι μόνο τα κέρδη αλλά και η κυριαρχία του κεφαλαίου. Αυτά τα μέτρα δεν ακουμπούσαν το μεγάλο κεφάλαιο (συμπεριλαμβανομένης της ελληνικής εκκλησίας που δρα ως καπιταλιστής), το οποίο είτε έχει φορολογική ασυλία, είτε οι συντελεστές φορολόγησής του δεν άλλαξαν (εκτός από όταν μειώνονταν), είτε απλώς δεν πλήρωνε. Εκτός από την εργατική τάξη, τα μέτρα αυτά στράφηκαν εναντίον και των πιο αδύναμων μικροαστών, καταστρέφοντάς τους σε μαζική κλίμακα, διαρρηγνύοντας ταυτόχρονα τις κοινωνικές-πολιτικές συμμαχίες της αστικής τάξης μαζί τους.

Β. Διαρθρωτικές αλλαγές/μεταρρυθμίσεις. Αυτοί είναι οι ευφημηστικοί όροι που χρησιμοποιούν οι απολογητές του κεφαλαίου για να περιγράψουν τις αλλαγές που αποσκοπούν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού κεφαλαίου. Με τον όρο «αύξηση της ανταγωνιστικότητας», η ελληνική αστική τάξη καταλα-

βαίνει ένα πράγμα κυρίως: την ασύδοτη εκμετάλλευση της εργατικής τάξης, την απόσπαση ακόμα περισσότερης υπεραξίας. Εδώ, περιλαμβάνονται όλα εκείνα τα μέτρα που έχουν ως σκοπό τη μείωση του «εργασιακού κόστους»: μείωση μισθών, κατάργηση συλλογικών συμβάσεων (επικρατεί η επιχειρησιακή ή ατομική σύμβαση έναντι των συλλογικών), μείωση των ασφαλιστικών εισφορών των εργοδοτών, απελευθέρωση των απολύσεων, ελαστικότητα στη διευθέτηση του εργάσιμου χρόνου προς όφελος των καπιταλιστών (με αποτέλεσμα την αύξηση του εργάσιμου χρόνου, δηλαδή την αύξηση της απόσπασης απόλυτης υπεραξίας), διάλυση των κρατικών μηχανισμών ελέγχου των όρων εργασίας, κλπ.

Γ. Αν και τα δύο παραπάνω είναι οι βασικές κατευθύνσεις των μνημονιακών πολιτικών, μπορούμε να προσθέσουμε και μια ιδιαίτερη πτυχή της μνημονιακής πολιτικής, που δείχνει με εντελώς ξεκάθαρο τρόπο την ταξικότητά της: ενώ οι τράπεζες-δανειστές στην ουσία διασώθηκαν με κρατικό χρήμα (δηλαδή, με τα χρήματα της εργατικής τάξης), τα ασφαλιστικά ταμεία των εργαζομένων έχασαν τα χρήματα που είχαν επενδύσει σε κρατικά ομόλογα. Το κράτος δεν προχώρησε σε ανακεφαλαιοποίησή τους.

Τα τρία μνημόνια και το PSI

Τα ευρωπαϊκά κεφάλαια για το πρώτο μνημόνιο προήλθαν μέσω διμερών συμφωνιών με τα κράτη-μέλη της ΕΕ (Μάιος 2010). Το ύψος τους ήταν 52,9 δισ. ευρώ υπό την αιγίδα του ταμείου που ονομάστηκε «Ελληνική Δανειακή Διευκόλυνση». Ταυτόχρονα, το ΔΝΤ δάνεισε άλλα 20,1 δισ. ευρώ. Επομένως, το σύνολο του πρώτου μνημονίου ήταν 73 δισ. ευρώ. Το πρώτο μνημόνιο προέβλεπε ποσό δανεισμού 110 δισ. ευρώ αλλά καθώς το πρόγραμμα εκτροχιάστηκε, κυρίως λόγω της βαθείας ύφεσης της ελληνικής οικονομίας, δεν εκταμιεύτηκαν όλα τα χρήματα.

Το δεύτερο μνημόνιο χρησιμοποίησε κεφάλαια από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ ή αγγλιστί EFSF), το οποίο ιδρύθηκε εντωμεταξύ για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα αδυναμίας αποπληρωμής χρεών των κρατών-μελών της ΕΕ. Το ύψος του δανεισμού ανάμεσα στο 2012 έως τον Ιούνιο του 2015 από το ΕΤΧΣ ήταν 141,8 δισ. ευρώ. Στην ίδια περίοδο το ελληνικό δημόσιο δανείστηκε από το ΔΝΤ 12 δισ. ευρώ.

Από το 2012, το ΕΤΧΣ μετεξελίχθηκε στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ και αγγλιστί ESM). Από τον ΕΜΣ, το ελληνικό κράτος δανείστηκε στα πλαίσια του τρίτου μνημονίου, από τον Ιούνιο του 2015 έως τον Αύγουστο του 2018, το ποσό των 61,9 δισ. ευρώ (ενώ είχαν προϋπολογιστεί 86 δισ. ευρώ, όμως ποσό ύψους 24,1 δισ. ευρώ δεν εκταμιεύθηκε τελικά, κυρίως γιατί η ανακεφαλαίωση των τραπεζών έγινε κατά κύριο λόγο από ιδιώτες επενδυτές, οι οποίοι απέκτησαν και τον έλεγχο των 4 συστημικών τραπεζών. Ταυτόχρονα, το ελληνικό δημόσιο έχανε, στην ουσία, και τον έλεγχο των τραπεζών και τα χρήματα που είχε τοποθετήσει στις τράπεζες από τις προηγούμενες ανακεφαλαιώσεις, ύψους 25,5 δισ. ευρώ).

Συνολικά, λοιπόν από τις διμερείς συμφωνίες και τους δύο μηχανισμούς χρηματοδότησης, το ελληνικό δημόσιο έλαβε δάνεια ύψους $(52,9+141,8+61,9=)$ 256,6, ενώ από το ΔΝΤ έλαβε συνολικά 32,1 δισ. ευρώ.

Ενώ το πρώτο μνημόνιο ήταν σε εφαρμογή και προέβλεπε την επιστροφή της Ελλάδας στις αγορές το 2012, είχε διαφανεί από τις αρχές το 2011 ότι αυτό θα ήταν αδύνατο (κυρίως γιατί η οικονομία της Ελλάδας υπέστη βαριά ύφεση και οι στόχοι για υψηλά πλεονάσματα και ρυθμούς ανάπτυξης ήταν εκτός στόχου). Οι δανειστές, κυρίως υπό την πίεση του ΔΝΤ, άρχισαν να κατανοούν ότι το ελληνικό κράτος δεν θα μπορούσε να πληρώσει αυτά που χρωστούσε πριν τον αποκλεισμό από τις αγορές και έτσι επανήλθε ο κίνδυνος μιας ξαφνικής χρεοκοπίας (και φυσικά απώλειας των δανεικών). Αυτό έκανε και τους Ευρωπαίους ιμπεριαλιστές να κατανοήσουν ότι έπρεπε να γίνει κάποια αναδιάρθρωση του χρέους ώστε αυτό να μπορέσει να αποπληρωθεί. Η διαδικασία αυτή θα συνδυαζόταν με νέα βοήθεια (το δεύτερο μνημόνιο) για να χρηματοδοτηθεί η εξυπηρέτηση του χρέους για όσο καιρό η Ελλάδα θα συνέχιζε να παραμένει εκτός αγορών. Η διαδικασία της αναδιάρθρωσης του χρέους θα επενέβαινε στο χρέος που διακρατούσαν ιδιώτες πιστωτές, αγοραστές των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου, συμπεριλαμβανομένων και των ασφαλιστικών ταμείων των εργαζομένων –τα οποία το προηγούμενο διάστημα υποχρεώνονταν με νόμο να επενδύουν τα χρήματα από τις ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων σε ομόλογα του ελληνικού δημοσίου. Στα πλαίσια αυτής της διαδικασίας, που ονομάστηκε PSI (Private Sector Involvement =Συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα), 205 δισ. ευρώ ομολόγων που βρίσκονταν στα χέρια ιδιωτών (177 δισ. ευρώ υπό ελληνικό δίκαιο και 28 δισ. ευρώ υπό αγγλικό) θα ανταλλάσσονταν με νέα ομόλογα του ελληνικού δημοσίου στο 31,5 τοις εκατό της αξίας τους. Επίσης, προστέθηκαν ομόλογα του ΕΤΧΣ στο 15 τοις εκατό της αξίας των αρχικών αξιώσεων, τα οποία προήλθαν από δάνειο προς την Ελλάδα ύψους 30 δισ. ευρώ. Δηλαδή, σκοπός ήταν να ανταλλάγουν ομόλογα αξίας 205 δισ. στο 46,5 τοις εκατό της αξίας τους, δηλ. ‘κούρεμα’ κατά 53,5 τοις εκατό. Τελικά, ‘κουρεύτηκαν’ περίπου 198 δισ., καθώς 6,4 δισ. ευρώ σε ομόλογα ξένου δικαίου παρακρατήθηκαν από τους κατόχους τους και αποπληρώθηκαν στην κανονική τους αξία.

Αποτέλεσμα: 198 δισ. ευρώ χρέους στα χέρια του ιδιωτικού τομέα αντηλλάγησαν με 62 δισ. ευρώ (νέα Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου) + 30 δισ. ευρώ (Ομόλογα του ΕΤΧΣ) = 92 δισ. ευρώ. Αυτό σημαίνει ότι εξαλείφθηκε χρέος $198 - 92 = 106$ δισ. ευρώ.

Οποιοσδήποτε διαβάσει το παραπάνω αποτέλεσμα θα θεωρήσει ότι η αστική τάξη της Ελλάδας και οι πολιτικοί της εκπρόσωποι (Παπαδήμος, Βενιζέλος) τα κατάφεραν περίφημα, περίπου σαν να έπιασαν κορόιδα τους δανειστές.

Όμως, όπως συμβαίνει πολύ συχνά στον καπιταλισμό, το επιφανόμενο κρύβει την (ταξική) ουσία της υπόθεσης. Οι δανειστές έκαναν μια επένδυση στην αγορά ομολόγων του ελληνικού δημοσίου πιστεύοντας ότι μια χώρα εντός μιας νομισματικής ένωσης δεν υπάρχει περίπτωση να χρεοκοπήσει. Έπρεσαν έξω και τα ομόλογα που είχαν στα χέρια τους δεν είχαν πλέον καμιά αξία. **Το κούρεμα όμως έγινε επί της ονομαστικής αξίας των ομολόγων, όχι επί της χρηματιστηριακής τους αξίας** που ήταν κατά πολύ μικρότερη. Το αποτέλεσμα ήταν ότι οι δανειστές απηλλάγησαν από ομόλογα που δεν είχαν αξία και απέκτησαν ομόλογα που όχι απλώς είχαν αξία αλλά επιπλέον: προστα-

τεύονταν από το αγγλικό δίκαιο που προστατεύει τους πιστωτές, ήταν ενυπόθηκα (δηλ. οι δανειστές αποκτούσαν δικαιώματα κατάσχεσης επί της περιουσίας του ελληνικού κράτους) και η αποπληρωμή τους ήταν εγγυημένη από την ισχύ των ευρωπαϊών ιμπεριαλιστών που αποκτούσαν τον έλεγχο της δημοσιονομικής πολιτικής του ελληνικού κράτους ώστε να εξασφαλιστεί η πλήρης αποπληρωμή των δανείων, σε βάρος φυσικά της ελληνικής εργατικής τάξης. Επί της ουσίας, δηλαδή, σώθηκαν οι δανειστές (οι γερμανικές, γαλλικές και κυρίως οι ελληνικές τράπεζες) και όχι το ελληνικό δημόσιο. Επιπλέον, ακόμα και με τους υπολογισμούς των απολογητών της αστικής τάξης, η απομείωση του (ονομαστικού) χρέους ήταν πολύ μικρότερη από τα 106 δισ. ευρώ. Έτσι, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδας το καθαρό όφελος με όρους μείωσης του (ονομαστικού) χρέους ήταν 51,2 δισ. ευρώ και αυτό διότι από το «όφελος» των 106 δισ. του κουρέματος θα πρέπει να αφαιρεθούν οι ανάγκες ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών (41 δισ. εντός του 2012), και νέων δανεισμών, καθώς και της μείωσης της αξίας των ομολόγων των ασφαλιστικών ταμείων (16,2 δισ. ευρώ), τα οποία βέβαια δεν ανακεφαλαιοποιήθηκαν.

Είναι ζήτημα όμως αν η αστική τάξη κατάφερε να διασώσει τον ελληνικό καπιταλισμό από την κρίση, με την παραπάνω πολιτική. Υπάρχει όμως κάτι από τον οποίο τον διέσωσε.

Ας δούμε τα στοιχεία. Το χρέος το 2009, υπολογιζόταν σε 298,5 δισ. ευρώ και 126,7% του ΑΕΠ, το οποίο ΑΕΠ το 2009 ανήλθε στα 237,5 δισ. ευρώ. Το 2018 το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης ανήλθε στα 334,6 δισ. ευρώ και 181,1% του ΑΕΠ. Η αύξηση στο ποσοστό επί του ΑΕΠ οφείλεται κυρίως στην πτώση του ΑΕΠ, που το 2018 ήταν 184,7 δισ. ευρώ. Από την παραπάνω εξέλιξη, φαίνεται σαν να μην έχει επιτευχθεί τίποτα ιδιαίτερο. Το χρέος είναι πολύ υψηλό και σε απόλυτους αριθμούς αλλά κυρίως σε σχέση με το ΑΕΠ της χώρας. Αλλά μια σειρά άλλοι δείκτες, δείχνουν ότι έχουν αλλάξει πολλά.

- Το 2009, το χρέος ήταν κατά κύριο λόγο: σε χέρια ιδιωτών (οι οποίοι έχουν μειωμένη δύναμη σε σχέση με τη δύναμη των κρατών) κατά 97%, σε μορφή ομολόγων κατά 84,8%, σε ελληνικό δίκαιο αλλά διαπραγματεύσιμο στις αγορές (επομένως, πιο ευάλωτο στις διακυμάνσεις των διεθνών αγορών) κατά 94,8% και μέση υπολειπόμενη φυσική διάρκεια τα 7,94 έτη (έληγε δηλαδή τα επόμενα λίγα χρόνια).
- Στο τέλος του 2018, το χρέος ήταν κατά κύριο λόγο: στα χέρια του Μηχανισμού Στήριξης κατά 70,5%, σε μορφή δανείων, αντί ομολόγων, κατά 81,4%, σε αγγλικό δίκαιο αλλά μη διαπραγματεύσιμο στις αγορές κατά 81,4%, με μακριά μέση σταθμική υπολειπόμενη φυσική διάρκεια τα 18,17 έτη.

Με απλά λόγια, η αστική τάξη κατάφερε κάτι εντυπωσιακό: ενώ ήταν στην πραγματικότητα χρεοκοπημένη, πέτυχε να μεταθέσει μια πραγματική έκρηξη χρεοκοπίας για αργότερα. Για να το πετύχει αυτό, αναγκάστηκε να παραχωρήσει πολιτικό

και οικονομικό χώρο στο ξένο κεφάλαιο και τα κράτη που τη διέσωσαν. Αυτό όμως είναι μικρό κόστος για το μεγάλο κεφάλαιο της Ελλάδας που κατάφερε:

- να μείνει σχετικά αλώβητο από την κρίση,
- να τσακίσει την εργατική τάξη, δημιουργώντας όρους μεγαλύτερης κερδοφορίας για το επόμενο διάστημα,
- να τσακίσει τους μικροαστούς, με τους οποίους μοιράζονταν ένα ποσοστό της υπεραξίας που παράγονταν,
- να συνεχίσει να τρέφεται από το αστικό κράτος (ως δανειστής του, ως κερδισμένο από τις ιδιωτικοποιήσεις, τις προμήθειες, τις επιδοτήσεις, κτλ),
- κυρίως, να διατηρήσει την ταξική του κυριαρχία που διασαλεύτηκε την περίοδο φθινόπωρο 2011 έως άνοιξη 2012 από την κίνηση των μαζών αλλά και τις διχογνωμίες των πολιτικών εκφραστών της αστικής τάξης.

Με μία φράση, **τα μνημόνια και το PSI διέσωσαν τον ελληνικό καπιταλισμό από μια επανάσταση**. Αυτή είναι η πραγματική επιτυχία της μνημονιακής πολιτικής και του PSI.

Η βάση αυτής της επιτυχίας είναι η παντελής έλλειψη επαναστατικής δύναμης που να μπορεί να εκφράσει την ιστορική αποστολή της εργατικής τάξης.

4γ. Γιατί δεν χρεοκοπούμε;

Ήδη από τη δεκαετία του '70, η παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία βρίσκεται αντιμέτωπη με την πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους. Η απάντηση του παγκόσμιου κεφαλαίου, μετά από διάφορες φάσεις, κωδικοποιήθηκε με το ψευδεπίγραφο όνομα «νεοφιλελευθερισμός», ψευδεπίγραφο γιατί πρόκειται για κρατική ρύθμιση προς όφελος του μεγάλου κεφαλαίου, και εκδηλώθηκε με όλες εκείνες τις πολιτικές που είχαν σκοπό την ανάταξη του ποσοστού κέρδους: το άνοιγμα των εθνικών αγορών (μείωση δασμών, διεθνοποίηση του κεφαλαίου, μεταφορά κεφαλαίων σε χώρες με φθινό εργασιακό κόστος), ενδυνάμωση του χρηματιστικού συστήματος, που οδήγησε και στην επέκταση του πλασματικού κεφαλαίου και απελευθέρωση της αγοράς εργασίας με την κατάργηση κάθε μέτρου προστασίας των εργαζομένων (ελαστικές σχέσεις εργασίας, ιδιωτικοποιήσεις, απελευθέρωση απολύσεων, εντατικοποίηση και επιμήκυνση του χρόνου εργασίας, κτλ). Οι πολιτικές αυτές κατάφεραν για κάποιο διάστημα να ανατάξουν το ποσοστό κέρδους μερικώς, αλλά γρήγορα άρχισαν να ασθμαίνουν κατά τη δεκαετία του '90. Η τοκογλυφία και η πιστωτική επέκταση έγινε πολύ γρήγορα η διέξοδος για τα λι-

μνάζοντα κεφάλαια.

Σε αντίθεση με τη δεκαετία του '30, όπου η χρεοκοπία κρατών ήταν ο κανόνας, στις «νεοφιλελεύθερες» δεκαετίες, οι χρεοκοπίες κρατών σχεδόν εξαφανίστηκαν (άλλη μια απόδειξη ότι ο όρος «νεοφιλελευθερισμός» είναι ψευδεπίγραφος –σε μια «φιλελεύθερη» οικονομία, η χρεοκοπία είναι συνηθισμένο γεγονός, απαραίτητος όρος για να απαλλάσσεται η αγορά από μη κερδοφόρα κεφάλαια). Αυτό είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι η λεγόμενη «φιλελευθεροποίηση», από τη μια, απελευθέρωσε την κίνηση κεφαλαίων, η οποία έγινε βέβαια μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος, το οποίο με τη σειρά του έγινε πανίσχυρο και συγκεντρώθηκε σε όλο και πιο λίγα χέρια (τράπεζες, funds), και από την άλλη, τα κεφάλαια που επενδύονταν με τη μορφή δανεισμού ήταν πλέον τα κεφάλαια που πλεόναζαν, τα οποία δεν μπορούσαν να βρουν διέξοδο στην παραγωγή και οι ιδιοκτήτες τους επιδίωκαν την προστασία τους. Έτσι, μια χρεοκοπία ενός κράτους θα σήμαινε μια τεράστια καταστροφή συγκεντρωμένων κεφαλαίων. Αυτή η συγκέντρωση, όμως, σήμαινε ότι το κράτος που θα κήρυττε μια τέτοια χρεοκοπία θα έμενε «εκτός αγορών», δηλ. θα ήταν αδύνατο να δανειστεί από οποιαδήποτε άλλη πηγή για να καλύψει και τις πιο βραχυπρόθεσμες ανάγκες του. Αυτή η ισχύς του κεφαλαίου, και μάλιστα του πιο παρασιτικού, του τοκογλυφικού κεφαλαίου, είναι αυτό που οι αστοί απολογητές ονομάζουν «πειθαρχία των αγορών». Σημειωτέον: αυτό σημαίνει ότι αντιλήψεις διαφόρων τμημάτων «πατριωτικής» αριστεράς και δεξιάς ότι με εθνικό νόμισμα θα αποκατασταθεί η εθνική μας ανεξαρτησία είναι λόγια κενά περιεχομένου. Η «πειθαρχία των αγορών» θα επιβάλλει τους όρους της και στο εθνικό νόμισμα.

Ταυτόχρονα, δημιουργήθηκαν όλοι εκείνοι οι μηχανισμοί για την προστασία από χρεοκοπία και την αποτροπή της, σε παγκόσμιο αλλά και εθνικό επίπεδο. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), ειδικά μετά τη δεκαετία του '70, μετατράπηκε από ένας εποπτεύων μηχανισμός των συναλλαγματικών ισοτιμιών σε επιτηρητή της οικονομικής πολιτικής εκείνων των λιγότερων αναπτυσσόμενων κρατών που θέτουν σε κίνδυνο τα κεφάλαια των ιμπεριαλιστικών κρατών με την πιθανή χρεοκοπία τους. Διαθέτει λοιπόν κεφάλαια προς δανεισμό των κρατών που κινδυνεύουν να χρεοκοπήσουν *υπό σκληρούς όρους*, όπως οι πολιτικές λιτότητας, το άνοιγμα των αγορών τους στο ξένο κεφάλαιο, οι ιδιωτικοποιήσεις, η άρση κάθε προστατευτικού μέτρου προς τους εργαζόμενους («αγκυλώσεις της αγοράς εργασίας», όπως τις ονομάζουν οι απολογητές οικονομολόγοι των καπιταλιστών), κτλ. Έτσι, ένα κράτος αποτρέπεται από το να χρεοκοπήσει, και το χρέος του συνεχίζει να εξυπηρετείται προς όφελος βέβαια των δανειστών και σε βάρος του λαού του κράτους που σηκώνει το βάρος της αποπληρωμής.

Παράλληλα, με αυτές τις διεθνείς διαδικασίες, εσωτερικά σε κάθε κράτος έχουν δημιουργηθεί εκείνοι οι μηχανισμοί που έχουν συμφέρον για την αποπληρωμή του χρέους: η Κεντρική Τράπεζα του κάθε κράτους αλλά και οι ιδιωτικές τράπεζες που διακατέχουν το κρατικό χρέος με τους εκπροσώπους τους, οι οποίοι συνδέονται στενά με τους διεθνούς μηχανισμούς που επιβάλλουν την αποπληρωμή του χρέους. Καθόλου τυχαία λοιπόν, η Τράπεζα της Ελλάδας, οι διοικητές της, ο Στουρνάρας, και πριν από αυτόν ο Προβόπουλος, δρουν ως τοποτηρητές των συμφερόντων των δανειστών-τραπεζών ή κρατών, με δυνατότητα να επιβάλλουν, ακόμα και ενάντια στη θέληση των (δημοκρατικών) διαδικασιών, τη θέληση του χρηματιστικού κεφαλαίου για αποπληρωμή του χρέους.

Οι εξελίξεις αυτές κάνουν πιο ορατή την αλήθεια ότι στον σύγχρονο καπιταλισμό ακόμα και η κήρυξη χρεοκοπίας, πολύ περισσότερο η μονομερής διαγραφή του χρέους, δεν μπορεί να γίνει με τρόπο ομαλό, σε συνεννόηση με τους δανειστές, με διαπραγματεύσεις, κτλ. Απαιτεί κατά μέτωπο σύγκρουση με το ληστρικό και τοκογλυφικό ξένο και ντόπιο κεφάλαιο και τους μηχανισμούς που επιβάλλουν την αποπληρωμή του χρέους, δηλαδή σε τελική ανάλυση μπορεί να γίνει μόνο με επαναστατικό τρόπο.

5. Η ανατροπή του μνημονιακού καθεστώτος γίνεται μόνο με επανάσταση

Στο πολιτικό σκηνικό που διαμορφώθηκε μετά από 10 χρόνια κρίσης και μνημονιακής πολιτικής, κυριαρχούν συντριπτικά οι πολιτικές δυνάμεις που έχουν αποδεχτεί το μνημονιακό μονόδρομο. Αυτό αποδεικνύει την αποτυχία των δυνάμεων που διακηρύσσουν ότι δρουν προς όφελος των εργατικών συμφερόντων. Ο σημερινός πολιτικός συσχετισμός αποτυπώνει την κυριαρχία της δεξιάς, η οποία από τα τέλη του 2011 και μετά από μια θεαματική πολιτική κωλοτούμπα, είναι η βασική πολιτική δύναμη υποστήριξης του μνημονιακού καθεστώτος. Σαν τέτοια δύναμη κατάφερε να κυριαρχήσει ιδεολογικά, πολιτικά και εντέλει και εκλογικά, αφού προηγουμένως είχαν συντριβεί πολιτικά και ιδεολογικά οι «αντιμνημονιακές» δυνάμεις.

Η πολιτική, ιδεολογική και εκλογική νίκη της δεξιάς, βασίστηκε κυρίως στα ελλείμματα των αντιπάλων της και στην αδυναμία τους να κατανοήσουν την πραγματικότητα. Η θέση ότι **δεν μπορεί να υπάρξει άλλος δρόμος εκτός του μνημονίου για την αστική διαχείριση** είναι μια θέση που συμβαδίζει με την πραγματικότητα. Και δυστυχώς, αυτή είναι μια θέση που την έχει κάνει σημαία η δεξιά και με βάση αυτή μπορεί να πείθει. Από την άλλη μεριά, οι απόψεις που κυριάρχησαν κι εξακολουθούν να κυριαρχούν στο «αντιμνημονιακό» μπλοκ, ότι μπορεί να υπάρξει φιλολαϊκή διαχείριση χωρίς να ανατραπεί η αστική κυριαρχία, αποδείχτηκαν εκτός πραγματικότητας. Οδήγησαν σε ήττα και δεν άφησαν ούτε την παραμικρή παρακαταθήκη σε επίπεδο ανάλυσης, κειμένων, βιβλίων κλπ. Η διανοήση της Αριστεράς αποδείχτηκε τραγικά λίγη!

Η αναμενόμενη υποτροπή της διεθνούς κρίσης θα ανοίξει και πάλι τα ίδια ζητήματα. Η εμπειρία των αγώνων της διετίας 2010-11, και κυρίως η εμπειρία της «αριστερής παρένθεσης» και του δημοψηφίσματος το 2015, έχει οδηγήσει μεγάλο τμήμα της εργατικής τάξης στο συμπέρασμα ότι η ανατροπή του μνημονιακού καθεστώτος απαιτεί μια **μεγάλης κλίμακας σύγκρουση**, την οποία σήμερα δεν υπάρχει πολιτική δύναμη ικανή να την σηκώσει.

Αυτήν τη μεγάλης κλίμακας σύγκρουση προσπαθούμε να εξηγήσουμε και με το κείμενο αυτό, δείχνοντας ότι δεν μπορεί να υπάρξει απαλλαγή από το βραχνά του μνημονίου και τη θηλιά του χρέους χωρίς μια μεγάλης κλίμακας απαλλοτρίωση της κεφαλαιοκρατικής ιδιοκτησίας, η οποία απαιτεί την ανατροπή της αστικής εξουσίας.

Για να μπορέσουμε να αλλάξουμε την πραγματικότητα, πρέπει πρώτα να την κατανοήσουμε. Για να μπορέσουμε να οργανώσουμε την αναγκαία ανατροπή, πρέπει πρώτα να καταλάβουμε τι ακριβώς επιδιώκουμε, ποιοί ακριβώς είναι οι στόχοι μας, ποιοι είναι οι αντίπαλοί μας και ποια θα είναι τα εμπόδια που θα συναντήσουμε. Το συμπέρασμα μας από τη μελέτη της πραγματικότητας είναι ότι το δίλημμα έχει τεθεί από την αρχή της κρίσης και είναι καθαρό και σαφές: **μνημόνιο ή επανάσταση!** Και το ίδιο δίλημμα θα ξαναβγεί στο προσκήνιο και στην επερχόμενη υποτροπή της καπιταλιστικής κρίσης.

Η επιβεβαίωση της θέσης αυτής δεν προκύπτει μόνο από τη θεωρητική ανάλυση, την εξέταση των λογικών συνεπειών που έχει μια πολιτική ανατροπής του μνημονιακού καθεστώτος και του βάρους του δημόσιου χρέους, ούτε από τα λογικά σφάλματα των απόψεων του «τρίτου δρόμου» και της «φιλολαϊκής» αστικής διαχείρισης, αλλά και από την ίδια την **εμπειρία**. Καταρχήν από την εμπειρία των μεγάλων αγώνων του 2010 – 2011 που γκρέμισαν την κυβέρνηση Παπανδρέου, ανάγκασαν το πολιτικό σύστημα να συνενωθεί απέναντι στο κίνημα και να σχηματίσει την κυβέρνηση Παπαδήμου και ανάγκασαν την αστική τάξη να ανασύρει τους ναζί της Χρυσής Αυγής από τα αζήτητα για να παίξει το ρόλο της αιχμής του δόρατος απέναντι στον επαναστατικό κίνδυνο. Η αστική τάξη δεν υποχώρησε στην πίεση του κινήματος ούτε στο ελάχιστο, αποδεικνύοντας ότι δεν είχε κανέναν άλλο δρόμο. Αντιμετώπισε το απεργιακό κίνημα με άγρια δολοφονική καταστολή και δεν έκανε την παραμικρή κίνηση κατευνασμού, γιατί δεν υπήρχε καμία τέτοια κίνηση για να κάνει.

Η διετία των αγώνων κορυφώθηκε με ένα δίμηνο συνεχόμενων απεργιών (Σεπτέμβρης – Οκτώβρης 2011) και την εμβληματική ακύρωση της παρέλασης της 28ης Οκτωβρίου. Ήταν μια περίοδος ασυνήθιστης αγωνιστικής δραστηριότητας των μαζών που αντιδρούσαν στην απότομη πτώση του βιοτικού τους επιπέδου και βγαίνανε στο προσκήνιο εκμεταλλευόμενες το «διχασμό στις κορυφές», δηλαδή τη διχογνωμία του πολιτικού προσωπικού απέναντι στην κρίση. Ήταν δηλαδή μια **περίοδος επαναστατικής κατάστασης** την οποία όμως δεν βρέθηκε καμία πολιτική δύναμη να την σπρώξει παραπέρα, να τη μετατρέψει σε επαναστατική κρίση και σε νικηφόρα επανάσταση.

Η δυνατότητα της επανάστασης, που ήταν η μοναδική δυνατότητα να ξεφύγει η εργαζόμενη πλειοψηφία από τη μέγγενη του μνημονίου. αναδύθηκε ξανά το 2015. Μια κυβέρνηση που δεν είχε καμία επαναστατική πρόθεση, έφερε την επανάσταση στο προσκήνιο υιοθετώντας τον επαναστατικό στόχο της ανατροπής του μνημονίου. Και παρόλο που προσπάθησε σκληρά να βρει έστω και την ελάχιστη ρωγμή στο μνημονιακό τείχος, ώστε να μπορέσει να είναι συνεπής με τις διακηρύξεις της για τη δυνατότητα ενός διαφορετικού δρόμου αστικής διαχείρισης, τε-

λικά έμεινε αντιμέτωπη με το ίδιο σκληρό δίλημμα: μνημόνιο ή επανάσταση. Η τελευταία ζαριά της κυβέρνησης αυτής ήταν το δημοψήφισμα, από το οποίο επιδίωκε μια εντολή απαλλαγής από την υπόσχεσή της για ανατροπή του μνημονίου, ώστε να μπορέσει να υποταχτεί στο μνημονιακό πλαίσιο χωρίς σοβαρές πολιτικές απώλειες.

Το συντριπτικό ΟΧΙ στο μνημόνιο με 61,3% γκρέμισε τον κυβερνητικό σχεδιασμό και ανησύχησε την αστική τάξη, η οποία προετοίμασε την άμυνά της σχεδιάζοντας την ανατροπή της κυβέρνησης με κάθε μέσο, όπως δείχνουν οι μαρτυρίες των πρωταγωνιστών αυτής της περιόδου (Στουρνάρας, Βαρουφάκης), αλλά και δημόσιες δηλώσεις (Μεϊμαράκης). Οι δημοσιογράφοι - υποστηρικτές του καθεστώτος, συχνά γράφουν για τον τεράστιο κίνδυνο του 2015 και για το πόσο κοντά φτάσαμε σε εμφύλιο πόλεμο. Η εμπειρία του 2015 ήταν ακόμα πιο διδακτική για την εργατική τάξη, που κατάλαβε και το πραγματικό μέγεθος των καθηκόντων που συμπυκνώνονται στο σύνθημα «ανατροπή του μνημονίου», αλλά και την παντελή έλλειψη πολιτικού φορέα ικανού να ανταποκριθεί σε αυτά τα καθήκοντα. Αποτύπωμα αυτής της εμπειρίας είναι και η εκλογική συμπίεση της Αριστεράς, η οποία δεν δικαιολόγησε το λόγο ύπαρξής της.

Η πεποίθησή μας λοιπόν, ότι το δίλημμα **μνημόνιο ή επανάσταση** είναι το πραγματικό δίλημμα της περιόδου και ότι αυτό θα αναδυθεί και πάλι και σε αυτό καλούμαστε να απαντήσουμε, στηρίζεται και στην κεκτημένη εμπειρία των μνημονιακών ετών. Σε αυτή μας την πεποίθηση, που μας συνοδεύει από το 2010, βρεθήκαμε και συνεχίζουμε να βρισκόμαστε σε οικτρά μειοψηφική θέση στα πλαίσια της Αριστεράς. Εκτιμάμε ότι αν διατηρηθεί ο αρνητικός συσχετισμός που θέλει τη μεγάλη πλειοψηφία των δυνάμεων της Αριστεράς να ανήκει στους οπαδούς της δοξασίας ότι η μνημονιακή πολιτική μπορεί να ανατραπεί από το κίνημα και τους αγώνες, η επόμενη μεγάλη ήττα παραμονεύει.

Η ανατροπή αυτού του συσχετισμού είναι απαραίτητος όρος για τη συγκρότηση μιας πολιτικής δύναμης που να μπορεί να ανταποκριθεί στα καθήκοντα που μπαίνουν μπροστά μας. Με αυτόν το στόχο, θα επιδιώξουμε το διάλογο πάνω στα ζητήματα που καταθέτουμε σε αυτό το κείμενο και θα αναζητήσουμε τη συμπίεση με κάθε αγωνιστή που κατανοεί το δίλημμα που έχει τεθεί από την έναρξη της κρίσης και το απαντάει με την επιλογή της επανάστασης.

κομμουνιστική οργάνωση ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ
Ζήνωνος 7-9, Αθήνα
www.anasyntaxi.gr
contactus@anasyntaxi.gr

Νοέμβριος 2019

κομμουνιστική οργάνωση
ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ

